

BOŽIČNICA 1951

Dar našoj dici

ROBINSON

PRIREDIO FRANJO SUČIĆ

KNJIGA XI.
HRVATSKOGA NAKLADNOGA DRUŠTVA

B O Ž I Č N I C A 1 9 5 1

ROBINSON

1951

1951

BOŽIČNICA 1951

Dar našoj dci

ROBINSON

PRIEDIO FRANJO SUČIĆ

KNJICA XI.
HRVATSKOGA NAKLADNOGA DRUŠTVA
BEC 1951

I. Big iz oćevoga stana.

Rodio sam se u ljetu 1632. u varošu York u Engleskoj od preštimanijh roditeljev. Moj otac je bio trgovac, ki se je dobro stao. Ja sam bio njegov treći sin i dobio sam dobar odgoj. Otac je htio, da studiram pravo, da budem advokat, ali ja nisam imao prave volje za to. Moja glava je bila jur od dijinstva puna sa svakojakimi fantastični-mi misli. No najradje sam poslušao pripovidanja o morju. Dan na dan sidio sam ure dugo na ubrovi potoka, ki je tekao uz naš stan, i sanjario o morju.

Moj otac me je opomenjivao s lipimi riči, da ostavim i pregorim tu želju za pustolovinom, ali ja si nisam dao ništa dopovidati. Čim mi je on bolje mislio i davao mi tanače, da ostanem doma i ovdje se skrbim u miru i sigurnosti, tim veća je bila u meni želja za svitom. I tako se je godalo, da sam se dao nekoga dana, — bio sam jur spunio osamnaest ljet, — nagovoriti mojemu prijatelju, sinu nekoga kapetana, da pobignem s njim. 1. septembra 1651. ostavio sam oćaino oćev stan i prošao s prijateljem na brod, ki je plovio u London.

Jedva je brod ostavio luku, kad se nadignuo strahovit vihor. Kako nisam bio nikad prije na brodu, popao me velik strah i ja sam teško obetežao od morske bolesti. Gorko sam se kajao, da sam ostavio oćev stan i črvsto si nakanio, da ću se odmah najzad povratiti. Ali kad je drugi dan opet svitilo sunce i morje bilo mirno, ćutio sam se opet bolje i pozabio svoje dobro nakanjenje.

Moja radost nij durala dugo. Za nekoliko dan nadignuo se novi još strašnji vihor i oluja. Morski slapi su se dizali visoko kot varoško stanje, bura je rula, da je bila strahota poslušati. Najednoć je zaglušao glas zapovidnika, da brod prosidie, da je voda udrila u njega. Odmah su morale sve ruke na pumpe i pumpali smo vodu kot zmanuti van. Ali zamam je bilo. Ranjeni brod je skućao, stenjao i nagilbao se sad na jednu, sad na drugu stran. Bili smo zgubljeni. Na sriću bila je božja pomoć u spodobi jednoga broda blizu. S njegovom pomoću smo se konaćno spasili i opet došli na suhu zemlju . . .

Ako bi sad mislili, da je moja želja za morjem bila mrtva, onda se varate. Istina je, da sam se opet bio odlu-

Za izdanje ove knjige dostalo je Hrvatsko nakladno društvo znatnu potporu od Gradišćanske narodne prosvjete — Burgenländisches Volksbildungswerk, Železno. Na daru izgovaramo najsrdaćniju hvalu.

čio, da se vratim domom, kot zgubljeni sin i prosim za oprošćenje. Ipak nisam toga učinio. Upoznao sam se naime s kapetanom nekoga broda, ki me je podučio u brodarstvu i računanju i u peljanju brodarskoga dnevnika. On mi je dao i dobre tanače za trženje, i pod uje-govim peljanjem sam si bio zaslužio za čas moga borav-ka u Engleskoj lipu svotu pinez.

Ov prvi uspjeh me je učinio gizdavoga i ja sam odlu-čio, da putujem s kapitanom kot tržac u Afriku.

II. Ulovljen od gusarov i big.

Jur smo jedrili nekoliko tajedan i dospili do Kanarskih otokov odakle smo hotili krenuti u Afriku, kad smo na-jednom opazali, da nas slijedi brod morskih gusarov, raz-bojnikov. Bili su to turski korzari, ki su očas plinjili trgovačke brode i bili strah svih brodarov. Naš kapetan je dao razviti sva jedra, ali razbojnički brod je bio brz. Imali smo na brodu dvanaest topov, ali razbojniki osam-naest. Po kratkoj borbi su nas prevladali. Da dokonjam ov turobni događaj, trimi od nas su bili osmrčeni, a osmi-mi naranjeni. Onda su nas odvukli na afrikansku obalu u varoš Saleh. Mene su predali peljaču morskih razboj-nikov kot roba.

Moj novi život je bio težak. U svojoj tugi spominao sam se sada mnogo puti proročkih riči mojega oca, da će me zastignuti nesreća. I sad mi se činilo, da već težega života i nesreće ne more biti na svitu nego robovanje.

Medjutim me je moj novi gospodar na toliko obljubio, kot jedan razbojnik svoga roba ljubiti more. Morao sam ga sprohadjati na ribolov i njega podvarati. Ali na moju žalost nisam imao nikad prilike, da pobignem. Mi-slio sam naime mnogo puti, da ćemo susresti brod, ki bi me pak sobom zeo.

Tako su prošla dvi duga ljeta, kad mi jednoga dana pošalje nebo nenadjano svoju pomoć. Bili smo se opet spravili na ribolov, kad moj gospodar u zadnjem hipu dostane vist, ka ga sili, da ostane doma. Ali da mu ne budu gosti prez sviežih, friških rib, pošalje mene u prat-nji nekoga Maura (Turka) i črnoga dičaka, imenom Ksuri, na morje. Odmah sam pomislio na big. Naredio sam Tur-ku, da doprimi na brod hrane i svježe vode za večdnevno putovanje, a osim toga i baruta (nuškenoga praha) za naše puške. Da ne bude Turak sumnjio ništa zloga, rekao sam

mu, da je to zato, ča ćemo odjedriti dalje van u otvoreno morje, ondje su ribe bolje, i naš gospodar će se jače ve-seliti. Tako smo otplovili.

Kad smo bili oko jednu milju odaljeni od suhe zemlje, spustili smo mriže, ar se nisam pravo zaufao u Turka. No nismo čuda ulovili i tako smo jedrili sve dalje van na otvoreno morje. Kad smo bili jur prilično daleko, bacio

sam Turka u morje i zapovidao mu, da otpluje najzad. Budući da je bio Turak jak i čvrst, držao sam, da će lako otpluti najzad na suhu zemlju. To je i učinio. Dičaka Ksurija sam zeo sobom, ar mi je obećao vjernost.

Tako smo jedrili dalje i dalje, dokle nam nij počela hrana manjkati. Nazadnje smo bili silovani, da stupimo

kade na suhu zemlju, ako nismo htili, da ogladimo i ožajamo. Krenuli smo dakle k jednoj nepoznatoj obali i spustili sidro (Anker) u nekoj plitvoj rijeci. Ali na našu žalost nigde žive duše. Kad se je spustio večer, začuli smo iz lože, ka se je protezala uduž potoka, strahovito ručenje i kričanje, da se nismo segurali stupiti na zemlju do jutra.

Kad se je razdanilo i mi smo krenuli k ubrovi, da si najđeno kakove hrane, pokaže se nenadjano neka velika strašno rujeća stvar, ka skoči u vodu i počne plivati prema nam. Ja zgrabim pušku i umirim. Ranjena živina pobigne s bolnimi kriki najzad u lozu.

Ovo mjesto je bio pogibelino i zato smo odbrodili dalje. Približili smo se nekoj obali, kade smo vidili iz daleka liude. Bili smo od glada i žaje tako zdvojni, da nam je bilo svejedno kamo dojdemo. Tada smo opazili, da su to črnči, ki si nosu vodu iz moria. Jedan od njih je nosio drugo koplje, drugi debele batine. Ja sam potegnuo doli jedra i kazao im rukami, da željimo ča jisti. Kad su črnči vidili, da ne mislamo ništa zloga, kazali su nam, da doide-mo k njim. Dva od njih protekli su najzad i povratili se po mekom času s osušnim mesom i nešto zrnjem. Irak mismo bili potpuno sigurni, da ne mislu kakovu hinjbu. Da velim istinu, bojali smo se ih, a oni nas. Konačno smo se ujedinali. Oni su postavili svoje dare na ubrovi i ođalji se prilično daleko. Stoprj onda su se povratili, kad smo si mi sve sprimili na brod. Za hvalu smo im ustrijili neku zgrabeljivu živinu, mislim, da je bio leopard. To-mu su se jako veselili. Ostavili su mi kožu, za ku sam prosio. I tako smo bili i mi i oni zadovoljni.

Tada smo razvili opet naša jedra i odbrodili dalje. Bili smo cijeli čas puni zaufanja, da ćemo konačno ipak susresti ki brod, ki će nas spasiti. Tako smo kretali po morju neko vrijeme. Bila nam je opet zmanjkala hrana, kad se nekoga dana obrne naša srića. Ksuri, ki je uprav držao stražu, zakrikne veselo: „Gospodar, brod je u bli-zini!“ Ja spružim odmah u svojoj radosti pušku i počnem mahati rupcem. Ali, onda počnem sumnjati, ako je to brod morskikh razbojnikov? Onda nam Bog pomozil!

Medjutim nas je bio brod jur opazio i oni krenu k nam. Bili su to Portugalci i mi smo bili spašeni. Povidao sam im istinito sve moje doživljaje i robovanje, i kako sam pobignuo s Ksurijom. Kapetan broda je bio človik dobro-

ga srca i tako nas je zeo sobom u Braziliju, kamo je nje-gov brod bio na putu.

Sprimili smo sve moje stvari, ča sam imao u jedrenjači, ma brod, i htio sam je dati dobromu kapetanu za dar. Ali ov pošteni človik mi je splatio sve do zadnjega groša. Nazadnje je kapetan mislio, da mu prodam i mojega dru-ga Ksurija, ali meni je bila ta misao odurna, ar sam bio obliubio maloga črnca, ki si je dilio s manom toliku tugu i žalost. No teškim srcem sam se ipak odlučio, da ga pre-dam kapetanu potom, kad mi je obećao, da će dati Ksuri-ju po nekoliki ljeti slobodu.

III. Brodolom.

Srično smo stigli u Braziliju, kade sam si kupio po ta-naču kapetana mnogo zemlje i zasadio ju šećernom trskom (cukrovom sulicom). Posao je išao spočetka vrlo teško. Ali po dvi ljeti sam ipak mogao da povekška svo-je posjedstvo i počnem sa sadenjem duhana. Moj susjed me je pomagao ričum i činom, i ja sam se onda naučio mnogo toga, ča mi je bilo u budućem životu tako jako potrešno. No s povećanjem svoje masade ćutio sam sve jače, da mi je potrebna človića pomoć, da su moje dvi ruke prestabe za toliko djelo. Sada mi je bilo žao, da sam dao tako lakomislijeno svojega Ksuriia kapetanu. Tako sam si kupio druge robe i djelao s njimi.

Moje imanje raslo je od lieta do lieta. Ali kako je člo-vik nezasićen i kani imati tim već, čim ima, tako je bilo i kod mene. Ono ljeto mi je urodilo polje tako bogato, da nisam znao kamo s božitim blagoslovom. Brodi, ki su u luka čekali na naša proizvode i robu, kupili su nam za drage pineze sve do zadnje duhanove listi, i ja sam bio sada bogat človik.

Ali nisam se dugo veselio svojem bogatstvu. Nisam bio smirom. Počela me je opet gristi želja za svitom i pusto-lovinom. Htio sam, da idem tržiti sam na svoju ruku. I tako sam drugo ljeto po urodji najeo brod i mornare, na-punio cijeli brod svojom robom i svim, od čega sam znao, da se črnecem dopadje, i krnuo sam na put u Afriku. U zloj uri sam stupio na brod. Bio je 1. septembar ljeta 1659.

Bili smo oko dvanaest dan na vodi, kad smo prebro-dili ekvator i kad se je nekoga dana popodne nenadjano pokazao na rubu neba velik, škur oblak, ki je rasao od

minute do minute. Morje je ležalo mirno kot mrtvo. Bili smo u blizini nekoga nepoznatoga otoka. Naš brod je ležao nemoćno i negibljivo.

„Mir pred burom!“ reče kapitan i mi se sve preplašimo. I zaista. U drugom hipu uzdrma neka tajna moć naš brod takovom silom, da nam se činilo, da letimo kroz zrak. Začuje se lomenje i vresčanje. Naš brod se razbio na podvodnoj skalini. Bio je zgubljen. Ali ni mi nismo smili čekati, ako nam je bio život drag, ar se je brod počeo zadnjim dijelom prosidati u morje.

U najvećoj pogibeli se je ugodalo mornarom pustiti malu barku u vodu, kamo smo se jedan za drugim, jedanaestimi po broju, uputili, zaufajući se u božju pomoć. I premda se je bio bijesni vihor malo polegao, ipak je bacalo morje tako visoke slani prema otoku, da nismo vidili, kade smo. Čutili smo, da nas čeka gola smrt i zručili naše duše Bogu i njegovoj milosti. Veslali smo čvrsto, ali s teškim srcem, kot razbojniki, ke peljaču pod višala. Išlo je za život. Divlji slapi su bacali našu barku kot orihovu lupinu sad nainer, sad najzad. I mi još nismo bili daleko od broda, kad se donrla za nami novi slap (val) kot zmanuta živina, a naša barka se digne u visinu. Ja začužim, kako me neka sila zgrabi i baci iz broda prema skalinam, ke su naokolo strčale iz vodom, i izgubim svist.

Kad otvorim opet oči, vidim, da visim na skalini. Bože, ja sam spašen, sine mi kroz glavu. Ali u drugom hipu me zahije novi slap svojom vodom, i kumaj se zdržim na skalini, da malo odahnem, kad zarine novi slap. Pokusim plivati, ali moje moći su prestabe. Tako se borim s uzburkanim morjem, dokle me ne baci neki slap polmrtvog na suhu zemlju.

Prvo, ča sam činio, je bilo, da sam pao na kolena i iz punoga srca s dignutim rukami hvalio Bogu na mojem spašenju. Onda mi padu na um moji tovaruši. Ali od njih nij bilo ni slijeda — samo bitesno morje je rulo i dizalo do mene svoje mokre ruke, da me povuče u dabinu.

Bio sam ada snašen. Ja jedini spašen izmed svih! Bože, bio sam spašen. Hvala Ti, hvala!

Ne znam kako dugo sam klečao na golom kamenu, ali onda se pojavi u meni glad, život je potribovao opet svoje. Stanem se, da se ogledam po svojoj novoj domovini. Mola prvašnja radost se je brzo obratila na zdvojnost, kad sam opazio, da nimam ništa izvan mokre oprave na

sebi, jedan nož u žepu i lulu pak nešto duhana. Nisam imao ništa za jisti, ni za piti. Moj izgled za budućnost je bio: ili ogladiti i ožajati, ili se dati divljemu zviju požerati. Najjače me je trapilo, da misam imao oružja u ruki, čim bi ši za početak preskrbio hrane. Došle je noć i ja sam odlučio, da prenoćim na drivu, ko je stalo u blizini. Okripio sam se malo s slatkom vodom, čiji zviranjak sam našao nedaleko med skalinami, i privezao se čvrsto na drivo, da ne bih pao doli, kad zaspim.

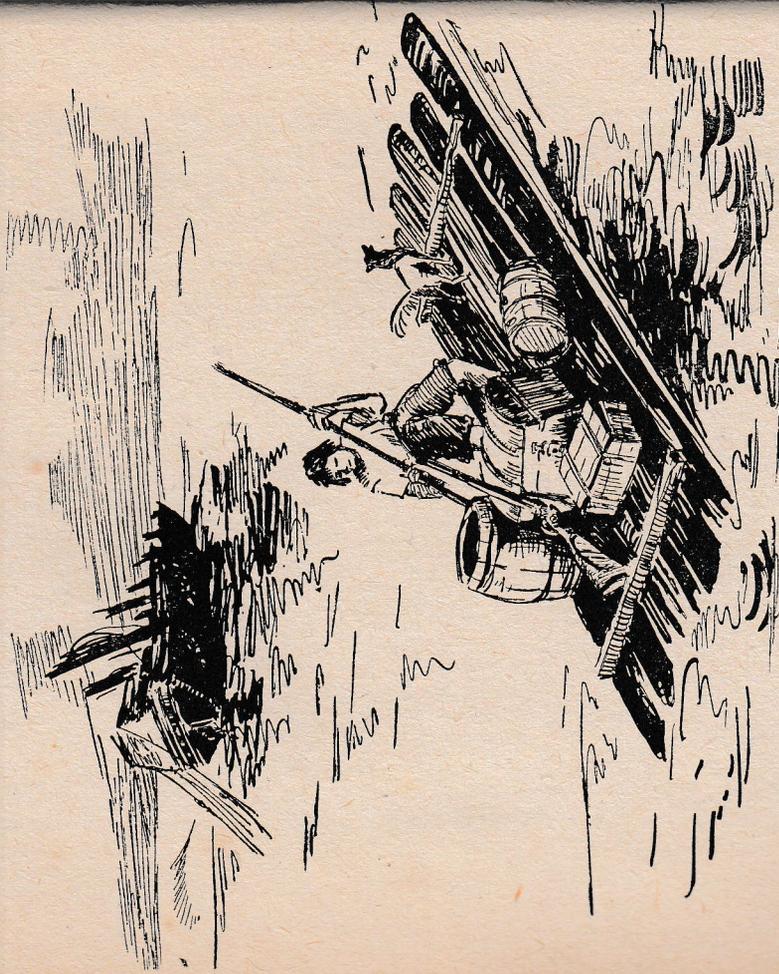
IV. Sam na otoku.

Kad sam se drugi dan jutro probudio, stalo je sunce jur ma nebu. Vihor se bio umirio i morje je ležalo m.rno kot janje. Na moju veliku radost sam opazio, da je čeranja bura dognala naš brod do skaline, na koj sam ja ležao. Odmah mi je došlo na misli, da bi bili mogli biti svi spašeni, kad bi bili ostali na brodu. I došle su mi suze u oči. Onda sam pokusio, da otplujem do broda, ča mi se je ali stoprv oko podneva ugodalo, kad je došao čas osjeke i voda se počala najzad vući. Teškom mukom sam splaznito na brod i počeo odmah iskati za kruhom, ar me je glad vrlo trapio. U zadnjem dijelu broda je stala voda, ali u prvom sam našao mnogo, ča mi je bilo na hasan. Najveći dio naše hrane je bio još za pohasnovanje, i ja sam se najprije najio. Onda sam počeo sakupljati spravi i dugovanje, ča je bilo ostalo na brodu. Tako sam našao košare, u ki su imali potopljeni mornari svoje imanje i spravi, našao sam i mnogo drivodjelačkoga alata, kot na pr. plju, batac člavlov i t. d. Onda sam si načinio iz dasak mali brodić, bolje rećemo svezao sam pomoćum konopca jednu dasku na drugu i na ta splav naklao, ča sam našao na brodu.

Tako sam u toku od trinaest dan bio jedanaest puti na brodu i sprimio s njega sve, ča moru dvi človiče ruke vući. Imao sam kruha, suhoga ovčinjega mesa, riže i sira. Nadalje sam si dovezao s broda i nešto jarca, nekoliko bocov ruma i likera. Imao sam i oružja s municijom, mnogo železa, tentu i papira. A nazadnje moram spomenuti i mačku i psa (kucka), ke sam još našao na brodu. Za pratež mi je služilo platno od jedar, ko je bio vihor ostavio.

Sada sam se morao skrbiti, da si spašeno dugovanje i dobro shranim, premda još nisam bio gotov s mojim pre-

važanjem s broda. Bojao sam se, da bi mogao ki nepoznati čovik, ili ka divlja živina zničiti moje teško spašeno blago i kinče. Načimno sam si dakle iz jedar mali šator, oko koga sam postavio prazne lagve i košare, da se budem mogao bolje braniti, ako me gdo napade.

Medjutim sam još uvijek iskao po brodu hasnovite spravi. Na mojem zadnjem pohodu bio se opet nadignuo vjetar, i ja sam ćutio, da će doći bura. Brzo sam ostavio brod i pripravio se. I zaista u noći je došla bura, i kad sam drugi dan došao na ubrov, bio je moj brod skrsnuo

negdje u plavoj dibini morja. S njim sam i zgubio dobroga prijatelja.

Mjesto, gdje sam bio postavio svoj šator, bilo je možvarno i nezdravo i zato sam si morao poiskati drugo mjesto. Našao sam malu ravnicu; na jednoj strani ove se je dizala visoka skalina, ka je padala doli naglo kot stijena, tako da se od te strani nisam tribao bojati neprijatelja. U skalini sam i opazio dosta veliku špilju. Na ovoj zelenoj ravnici dakle sam odlučio, da postavim svoj šator. Pred šator zabio sam u polkolobaru stupe u zemlju i je na vrhu povezao sa konopci, ke sam si bio doprimio s broda.

U šator sam shranio sve moje kinče i imanje. I kad je bilo sve nutri, zapravio sam ulaz s daskami i sam od sada da pomoćum lojtrov išao prik plota u šator. Sve ovo djelo tribalo je mnogo vrimenta i prošlo je mnogo dan, dok sam mogao početi povećanjem špilje, ka je bila u skalini. Dubao sam vrlo dugo i pri tom djelu nisam imao lazno ćuda misliti, a to je bilo dobro.

Medjutim sam išao dnevno na lov, da se opskrblim i friskom hranom. Već prvi dan na lovu sam bio opazio, da je na otoku mnogo divljih koz. Ali moja radost nij dugo durala. Nij mi se naime ugotalo ni jednu kozu ustriljati. Bile se jako pazljive i zvijsane. Pokuševao sam im na svaki način doći blizu, ali zamam. Tužan sam zlizao gori na skalinu i odanle zagledivao prik morja, da li ću kade viditi bijela jedra koga broda, ke jedrenjaće, ka bi me spasila. Onda pade moj pogled doli na ravnicu, ka se je protezala pred mojim šatorom. Zaćudjeno pogledam. Zdo la su se pasle koze, mirno kot da ne bih bio u blizini. Iz toga sam zaključio, da koze vidu zbog položaja svojih očiju bolje s odzgo doli nego s odzdo gori. I tako sam uvijek zlizao na skalinu, kad sam si zaželjio konzinju pečenju. Kad sam došao domom, svlikao sam ustriljenoj kozi kožu i odrizao si kus mesa. Ali sada se pokazala nova zapreka.

Nisam imao ognja. Onda sam se spomenuo, da sam negdje štao, da si divljaki tako načinju oganj, da riblju dva kuse suhoga driva ćvrsto jedan na drugi, ili da iz žabljaka izbiju iskre, kimi podižgu suho lišće ili drivljice. Našao sam si dakle dvi suhe palike i ribao jednu na drugu iz sve moći, ali zamam. Pokušio sam to isto sa žabljakom, ali nij mi htילו goriti. Onda sam tužan bacio sve

kraj i ćutio gorku bol u srcu. U svojoj zdvojnosti mi dojde na misli, da su Huni jili sirovo meso, ko su na konjima jahajući omekšali. Ja nisam imao konja, zato sam pokusio meso na kamenom omekšati. Po nekom času je bilo meso tako meko, da sam je mogao lako pojisti. Nij mi se najbolje raćilo, pećeno bi bilo bolje.

Oderanu kožu sam obisio na drivo, da se na suncu osuši. Kašnje će biti nač dobra, mislio sam. I ostalo meso sam obisio, da se osuši.

Tako su tekli moji dani. Mnogokrat sam kajajućim srcem mislio na dom, na svoje drage roditelje. Teško me je zastigla božja kaštiga zbog moje neposlušnosti. Bio sam uvjeren, da me je Bog s tim kaštigao, ča me je bacio na ov osamljeni otok. Ali onda sam se opet batrilo s tim, da me je Bog ipak očuvao od propasti, da bih i ja mogao ležati gdje na dnu morja. Zapravo sam morao biti zahvalan dobromu Bogu, da mi je ostavio brod i da sam si mogao toliko svega spasiti. Ča bi bilo, da se je brod proseo? Na ovo se ni pomisliti nisam siguran.

Kad sam stupio prvi put na ov otok, pisao se je 30. septembra. Da ne pozabim tečaj časa, zabilježio sam si brižno svaki dan u knjižice. Ali onda, da šparan tintu za druge važnije dogodjaje, postavio sam si velik stup i na njega načinio svaki dan jedan mali križac, za nedilje načinio sam dva križe. Na vrh stupa sam zabio dasku s napisom:

„Stupio sam na ov otok 30. septembra 1659.“

Med drugim dugovanjem, ko sam našao na brodu, je bilo i Sveto pismo. Iz njego sam črpao kroz cijelo vrijeme moga boravka na otoku moć i vjeru.

Po nekom času sam bio opet toliko ojačam, da sam počeo pisati svoj dnevnik, ki je izgledao ovako:

Zlo

Ja sam na zapušćenom i zaostavnom otoku bez izgleda na spašenje.

Odlučem sam od svega svita i živim nevoljni život.

Kot pustinjač sam, izbačen iz človičjega društva. Nijam oprave, da se pokrijem. Ali ne tribam od glada umriti.

14

Zlo

Nijam nikoga s kim bi se razgovarao i ki bi me mim pokušavati svojimi tudvorio, ako obetežam.

Iz ovoga se more viditi, da sam se sâm sebe batrilo, koliko sam nek mogao, i da sam imao u Boga veliko zaufanje. Tako je došlo, da već nisam sidio na brovi morja i zagledivao u daljinu za kim brodom, nego se skrbio, da si čim bolje uredim svoj dom na otoku. Približavala se je zima i bilo je još mnogo za učiniti.

Neko jutro spravilo se prik otoka veliko nevrime. Grmljavina se odzivala med skalinama, da je bila strahota poslušati. Najednoć se rasikne i strijela udari u kup suća, ko je bilo ostalo od stabalj, s kimi sam načinio plot. Mene baci strah na zemlju, ali kad nadignem oči, vidim da stojim iz svoje špilje donesem si goruću baklju najzad. Hvala Bogu, sada sam imao i ognja. Načinio sam si ogručice i pazio, da se oganj na njem već ne ogasi. Premda je vani još vladalo bijesno nevrime, ipak sam se odmah dao na posao, da pokusim prvu svoju pećenju.

Ovo me je spravilo na misao, da pokusim divlje koze upitomiti, da budem imao sve pri ruki: mliko i meso.

Otrpravio sam se ada na lov, da si ulovim živu kozu, ča mi se je po dugoj muki i trudu ugodalo. Otpeljao sam živinu domom i ponudjao joj sve moguće, dokle nij počela žerati. Bio sam sričan, kad sam vidio, kako se mojemu novomu drugu raći moje zelenje. Sad sam znao, da me se već ne boji. Odmah sam se drugi dan dao na posao. Načinio sam oko dosta velikoga mjestu, ko je bilo zaraćeno travom i grmljen, driveni plot i zatvorio onde prvu svoju domaću živinu, izvan kucka i macke, ke sam si bio doprimio s broda sobom. Prvo mliko, ko sam pio od moje živine, činilo mi se bolje od meda. Moja radost je bila još veća, kad je po nekoliko tajedni dostala stara koza mlade kozlice. Od tada se je moja štala povećavala neprestano i ja sam bio opskrbljen s mesom i mlikom.

V. Potres.

Neki dan stao sam pred špiljom, kad se je pred mojim očima odlomio velik dio od skaline i pao sa strahovitim rompotanjem u dibinu. Meni prestane od straha tucanje

15

srca, ali u drugom hipu se jur skočim i pobignem na slo-
bodno mjesto. Nisam si mogao razvezati, ča se je godalo.
Ali kad sam došao doli k morju, vidio sam, da je mor je
uzburkano, i sad sam znao, da je poiskao potres moj otok.
Tada mi nastane čemerno i zgubim svist. Ali ponovno
rompotanje skine me iz nesvića. Pun zdvojnosti gledam,
kako se rušu skaline oko mojega šatora. Sad je sve
zgrabljeno, bile su moje jedine misli.

Ali potres još nij bio na kraju. Neka nevidljiva ruka
me hiti takovom silom na zemlju, da sam ostao dugo le-
žati. U tom se nadigne bura i črni oblaci pokriju nebo.
Stoprva za tri ure se umiru malo nebeske sile i rodna go-
dina se spusti nad morjem i otočkom. Nenadno mi dojde
na misli, da vjetar i godina moraju značiti konac potresa,
i ja potrčim, da vidim, ča je ostalo od mojega stana. Na
sriću je bilo sve pri starom, samo na jednu kraj je voda
udrila u njega. Odmah sam izgrebao jarak, da bude
mogla voda otecuriti. Ali u šatoru se još nisam segirao
ostati. Bojao sam se, da bi se mogla zemlja početi nanovo
kimiti. Tako sam svu noć prebavio vani pod drivom cvo-
katajuć od mokrine i zime. Kozinja koža, s kom sam se
bio pokrio, me je samo slabo čuvala od godine, ka je
neprestano padala iz črnoga neba.

Kad sam se malo umirio i sabrao, spoznao sam, da je
ovo mjesto pogibeljno. Lako bi me mogao presentiti u snu
novi potres i skaline me mogle pokopati pod sobom. Zato
sam odlučio, da si izgradim stan na otvorenom mjestu i
da se branim visokim plotom proti mogućim divljim ži-
vinam ili ljudem.

Dojduće dane sam prebavio s tim, da si najdem po-
voljno mjesto za novi stan. Ali posao mi nij išao najbolje
od ruke, ar su moji živci još bili u stalnoj napetosti i
svako šušljanje me je napunilo strahom. No kad se ništ
nij godalo u dojdjući dani, odlučio sam, da još ostanem
neko vrime u šatoru i špilji.

VI. Bolest.

Bog je dopustio, da me uz sve druge nevolje pohodi i
bolest.

Ov turborni dogodjaj za vrime moga boravka na otoku
sam popisao u svojem dnevniku ovako:

18. juni. Cijeli dan je padala kiša, i ja sam ostao doma.
Kiša je bila ovput jako mrzla, i mene je tresla zima.

19. juni. Svu noć nisam mogao najti sna. Bolila me je
glava i tresla zimljica.

20. juni. Čutio sam se jako nevoljno i bio sam u spo-
znanju svoje zapušćanosti prestrašen na smrt.

21. juni. Nešto bolje.

22. juni. Strah, da ću obetežati, gnjavio me je cijeli dan
i noć.

23. juni. Cijeli dan me bolila glava.

24. juni. Opet teška zimljica. Sedam uri dugo me je
trzala zima i podbijao pot, ča će iz mene biti, ako se već
ne budem mogao stati? Gdo će mi dati ča justi. Gdo će
me podvarati? O majka moja draga, kad bi ti znala, kako
jako trpim! Opet me trza zimljica. Moje misli se pro-
sidju, ja se prosidjem u črnu dibinu ...

Ne znam, kako dugo sam ležao u nesviću. Kad se pro-
budim, zaćutim teliku žaju, da sam mogao jedva gibati

svoj jezik. U meni je gorio pakleni oganj. Teškom mukom se nadignem iz svoga ležaja i otpravim k zviranjku, da se napijem. Ovo je bio najteži put u mojem životu. Dvi ure dugo sam trihao za put, koga sam druga prošao u peti minuta.

Kad sam se povratio domom, pao sam kot zaklan na zemlju. Tužne misli su mi ovile dušu. Nigdo mi ne će zatvoriti oči, kad umrem. Nigdo ne će znati, da sam umro. Nigdo me ne će zakopati i moliti se za spas moje duše. O Bože, ne zapusti me! Prošio sam Boga suzami u očima.

Moje prsi je žgala goruća bol. Oči su me pekli kot da imam u nji žeravke, u ušima mi je šumilo. Najednoč mi se učinilo, da se opet zemlja stresa, zadnjom moćom se prekrižim i zručim svoju dušu milosti božjoj. Pak me požrkne skurina...

Kad se opet probudim, bio je vani već bijeli dan. Ptice su pjevale na drvlju, a iz ograde se začulo kozinje bleketanje. Moje uboge koze! Drhtajuć se otpravim van po malo mlika, ko me je neobično okripilo. Tako ojačan sam si premislio sve, ča je bilo i ča sam iskusio na otoku. Spoznao sam, da se pri godistanom vrimenu ne smim čuda kretati po vani, naročito, kad je nevrime. Nakamio sam si, da ću se u budućnosti bolje čuvati i paziti si na zdravlje.

Kad sam si u dojdućoj noći okripio u zdravom snu tijelo i dušu, bio sam opet dobre volje i dao se nanovo na posao. Načinio sam si iz duhanovoga lišća i ruma lijek, od koga sam čuo, da izliječi vrućicu i druge bolesti, da budem pripravan, ako bi me nevolja opet povalila u stejnu.

VII. Pretraženje otoka

Vrijeda po tom, kad sam opet ozdravio, dao sam se na put, da si malo bolje pogledam moj otok. Ali gonila me je i želja, da si najdem ča boljega za jisti, nego je bilo kozinje meso. Najprije sam prošao u mali zaliv, kamo sam bio krenuo svoj splav, kad sam si primio dugovanje s broda. Kako je bila sada suha ljetna doba, bio je mali potečić, ki se je ondje zlivao u morje, na mjesti skoro prez vode. Na obadvi strani potoka protezale se zelene sjenokoše i na nešto više ležeći mjesti našao sam i duhana. Iskao sam takozvanu Maniok-biljku, ka služi Indijancem kot kruh, ali je nisam našao. Pri tom sam opazio cukornu sulicu, ka mi je bila iz Brazilije dobro poznata. Dobre

volje se otpravim opet najzad u misli, da ću to moć dobro upotribiti.

Drugi dan sam se dao istim putem i sam došao još dalje nego prvi dan. Na kraju sjenokoše podžala se brižuljasta lozna krajina. Ovdje sam našao mnogo sadja, naročito čuda melonov i grozdja. Ovo me je iznenadilo. Pojio sam samo malo grozdja, ar sam znao iz iskustva, da je mnogo engleskih robov poginulo od prikorednoga potrošenja grozdja. Ali sam si je osušio i upotribljivao kot grozdjice (rozine).

Cijeli dan sam prebavio u ovom dijelu otoka, pri tom me zastigla noć i već se nisam mogao povratiti u šator. Zhizao sam dakle na drivo i ondje si načinio kvartir. Kad se je razvidnilo, otpravio sam se dalje prema sjeveru. Ovdje sam našao zviranjak sa svježom vodom. Okolo maloga potocića, ki se je načinio od zviranjka, cvalo i mirisilo je najljepše cvijeće, kakovo još nikad u životu nisam vidio. Zdola dalje u dolini našao sam i limunov i narančov, samo su bile sve divlje i vrlo kisele. Lipi kip ove krajine, zapisao mi se tako u srce, da sam još dugo u noći, kad sam već davno bio u svojem šatoru, sanjao o tom mjestu. Ondje ću si zgraditi novi stan, odlučio sam čvrsto.

I tako sam i učinio. Zgradio sam si čvrstu drvenu kuću, preda ku sam si i postavio verandi spodobnu sinjbu. Oko kuće sam si opet načinio ogradu tako, da sam zabio u zemlju dva rede stupov u kolobaru. Kako je bila zima blizu, ča je u ovoj zoni značilo godinasto vrime, morao sam se vrlo pasćiti.

Kad sam bio gotov i povratio se u svoj stari stan, čekalo me je neko iznenadenje. Moja maćinja familija se bila međjutim brojno poveksala, da skoro nisam znao, kamo s maćkami. Za vrime velike kiše, boravio sam u šatoru i zabavljao se s tim, da sam načinjao špilju, ka se nalazila u skalini, na veće. Kiša je durala od pol augusta do sredine oktobra i u tom času sam produžio moju špilju tako daleko, da sam došao na strani skaline opet van. Ovo mi mij bilo drago, ar je tim moje mjesto ležalo od jedne strane slobodno. Ali kad do sada još nisam vidio veće živine na otoku, najveća je bila koza, se nisam trihao bojati.

Okol konca oktobra počelo se nebo opet čistiti i ja sam se mogao vani gibati. Na moje veliko začudjenje našao

sam na zemlji, ku sam bio izrovao iz špilje, nekoliko klasov zreloga jarca i riže. Nij mi išlo u glavu, odakle na jednom ta jarac i riža. Onda sam se spomenuo, da se je u jednoj košari, ku sam bio doprimio s broda, nalazilo i nešto zrnja, ko sam ondje nepažeće ispraznio. I kad je bilo sada po kiši vlažno, pobrao sam tih trideset klasov riže i dvadeset klasov jarca, ki su mi bili na tako čudnovit način urodili, da je nanovo posijem. Ali sad sam čutio, kako teško je prez povoljne spravi pripraviti zemlju za sitvu. Nisam imao ni pluga, ni brane, ni motike, ni lopate. Tako sam pokušio drivenom lopatom prekopatati zemlju. Kad sam dogotovio ovo mučno djelo, posijao sam samo tri dijela svoga zrnja za slučaj, da mjesto ne bi bilo povoljno, I bilo je dobro, da sam bio tako oprezan, ar su slijedili suhi miseci i moje zrnje je jedva proklicalo, kad se i osušilo. Poiskao sam si ada vlažnije tlo i ovdje posijao ostatak mojega zrnja u februaru, kratko pred početkom protulične kiše. I ar su miseci marc i april vrlo namočili zemlju, proklicalo je zrnje i doneslo bogatu urodju. Ovo iskustvo me je učinilo majstorom u poljodjeostvu. Znao sam, kad je povoljna dob za sijanje, i tako sam mogao u ljetu dva puta žeti.

Kad je godina prestala, prošao sam pohoditi svoju knuću, ku sam si bio načinio dalje nutri na otoku. I budući da misece dugo nisam bio ondje, zaliknuo sam se, kad sam vidio, da su se počeli stupi zeleniti, ke sam bio zabio u zemlju. Gonili su duge kite i davali velik hlad. Ovo mi je bilo čisto po volji i kad je jedno drivo stalo uz drugo, bio sam dobro čuvan.

Podneblje na otoku se nij dililo u ljeto i zimu, kot doma u Engleskoj, nego u suhu i mokru dob. Tako je bila od sredine februara do sredine aprila doba kiše. Od sredine aprila do sredine augusta suho vrime. Od sredine augusta do sredine oktobra padala je opet kiša, a od sredine oktobra do sredine februara je bilo suho. Ovo iskustvo je bilo za moje zdravlje od velike važnosti i sam se po njem redio. Za vrime kiše sam pokušio, da si napravim svakojake spravi. Bila mi je jako potrebna košara za žito. Narizao sam si šiblja i pokušio plesti. Ali nisam imao sriće, svaka šiba mi se polamala. Onda mi je došlo na misli, da sam kot dičak doma rado stao uz nekoga starca, ki je pleo košare i zato upotribljavao šiblje od vrbe. Ali na otoku nij bilo vrbe. Pomislio sam na drivo,

od koga sam načinio svoj plot. Prošao sam dakle drugi dan tamo i odrizao nešto šiblja. Odmah sam je pokušio i našao, da je vrlo sposobne za to djelo. I iz toga šiblja sam si načinio već košar, ke nisu bile lipe u obliku i na pogled, ali hasnovite. U nji sam si držao svoje žito i još mnogo drugoga.

VIII. Kot poljodjelac i istraživač.

Uvijek sam željio istražiti cijeli otok i upoznati svoju novu domovinu, ar sam bio sada uvjeren, da ću ovdje dokonjati svoj život. Otpravio sam se uzduž obale na drugu stranu. Sobom sam si zeo nešto hrane, sikiru i kucka. Kad sam dolazio do svoje kuće, pogledao sam, da li je još sve pri starom i išao u ime božije dalje. Kad je bio jasan dan, opazio sam u daljini zemlju, samo nisam znao, da li je to kakov otok ili jur suha zemlja. Po mojem računu je morao otok biti od mene oko 40 milji odaljen.

Nisam si mogao predstaviti, ča bi to moglo biti za zemlju, samo toliko je bilo sigurno, da je slišila k Ameriki. Morebiti da ondje stanuju divlji ljudi i bio bih čermerno pohodio, da me je sudbina tamo odnesla.

U ovakovi misli sam nadaljio svoj put. Opazio sam, da je na ovoj strani otok bio još lipši nego na mojoj. Čvijeće nepoznatoga imena je mirisalo i napunjevalo cijelu krajinu slatkom duhom. Bilo je ovdje i lipih loz. Vidio sam mnogo šarih papigov i zaželjio sam si jednu uloviti i naučiti govoriti. Po mnogi neuspješni pokušaji mi se je konačno ugodalo jednu tako uloviti, da sam ju udario batinom po glavi. Odnosao sam si ju domom i čuda časa je oteurilo u viečnost, dokle se je naučila izreći moje ime.

Od mojega istraživanja sam si doprimio mnogo svega i bio sam vrlo zadovoljan. Iako sam bio zaostavljen od sveta, ipak se nisam mogao tužiti, stol mi je bio bogato prostrf. Nisam tribao gladiti.

Na svojem putovanju nisam nikad dalje prošao od dvih milji. Noći sam prespao navadno na drivlju, gdje sam bio siguran protiv mogućih napadov.

S veseljem sam se uvijek vraćao najzad i hvalio Bogu, da mi je ostavio život i dao ovako lip otok.

Kad je došao 30. septembar, svećevao sam ga kot i prvoga, otkada sam na otoku. Dvi ljeta su bila prošla, ali prez izgleda na moje oslobodenje. U ovakovom duševnom razaloštenju sam počeo svoje treto ljeto. Svoj

život sam prebavljao uredjeno. Jedan dio dana mi je bio ispunjen s čitanjem svetoga pisma i svetim premišljanjem. Onda sam se skrbio za svoj svakidani kruh, čemu sam tribao svako jutro navadno tri ure. Ostale ure sam prebavio ko s ovim, ko s onim.

Došli su miseci oktobar i novembar, i moja žetva je stala pred vrati. Budući da još nisam imao čuda zrnja, nisam mogao veliko polje zasijati. Sitva se je kazala dobra, a i klasje. Ali sad sam opazio, da ima moje žito mnogo neprijatelj. Pred svimi divlje koze i divlji zeci, ke sam bio opazio na otoku. Oni su udrili na moje žito.

Nij mi drugo ostalo, nego da ogradim svoje polje plotom, ča sam u toku trih tajedan i stvorio. Po danu sam čuvao sám svoje polje, a u noći sam privezao za stup mogega kucka kot čuvara. On je lajao kroz cijelu noć i neprijatelji mogega žita se nisu segurali blizu. Tako sam mogao mirno čekati na žetvu.

Ali kad je bilo žito zrelo, pokazali su se drugi škodljivci. Dokle je stala zelena sitva, morao sam paziti na četveronožne živine i tate, a sad su mi ptice krale muku. U ovih krilatih tatov sam se mogao teže obraniti. Mislio sam simo i tamo i nisam znao, ča da činim. Bio sam u teškom položaju. Ako mi ptice pozoblju sve zrnje, onda sam mogao zgubiti sve ufanje, da ču još kada jisti na otoku svoj vlašći kruh. Zato sam odlučio, da ču braniti svoje polje, ako bih i morao dan i noć ostati vani.

Stao sam ada s kraja polja s puškom u ruki. Ptice su sidile na drivlju i čekale na moj odlazak. I kad sam ja načinio korak kraj od polja, odmah se je spustio cijeli oblak ptic na moje polje. Bio sam zdvojan. Striljio sam nekoliko puti u ptičinji roj i pogodio ih nekoliko. Ali ča je to bilo u tolikoj množini! I opet jednoč mi je pomoglo moje znanje iz mlade dobe. Spomenuo sam se, da obisu u Engleskoj takove krilate tate na mjesto svoje krivice kot znak za druge, ča je čeka. Obisio sam dakle ustrijene ptice tako, da su se mogle daleko viditi. Ov moj čin je imao nevjerovatnu posljedicu. Od sad početo se ni jedna ptica nij segurala stupiti u moje polje. I ja nisam vidio tako duго ptice u tom dijelu otoka, kako duго su visile mrtve ptice ondje. Oko konca decembra držao sam svoju drugu žetvu u tom ljetu.

Kod ovoga djela mi je pomagala neka stara sablja, ar nisam imao ni srpa, ni kose. Sablju sam bio našao na

brodu. Ali kad moja urodja nij bila bogata, nisam se tribao ni čuda mučiti.

Ipak sam bio pun ufanja, da ču si vrieda peći vlašći kruh. No i ovdje su se pokazale na početku velike poteškoće. Da velim istinu, nisam znao, na kakov način se načini muka, ar samo to, da je muka od zrnja, mi nij moglo čuda pomoći. Ali još manje sam znao, kako se peče kruh. Imao sam sada mnogo skrbi. I ja sam sve svoje misli i djelo tirao u ovom smiru. Batrio sam se, da će ipak kako tako poiti. Nisam imao pluga, ni lopate. Načinio sam si nešto spodobnoga iz driva. Kad je bilo posijano, nisam imao brane da povlačim i poravnam zemlju. Pomogao sam si s drivom, ko sam vukao prik polja. Kad je bilo žito zrelo, tribao sam opet mnoge spravi, da je čuvam, da je žanjem i mlatim. Nisam imao mlina, ni rešeteta, da si očistim muku, nisam imao kvasa, ni soli, a još manje peći, u koj bih si pekao kruh. Ali imao sam šest misec časa do druge žetve. I mogao sam u miru pokušivati, da si napravim potrebnog.

Ali za početak sam morao posijati žito. Zato sam prekopao veći dio zemlje, čemu sam tribao duglje vrime, ar mi se je drivena lopata nekoliko puta polamala. Kad sam ta posao obavio, zasijao sam dva lapte u blizini mogega šatora. Jednoga s jarcem, drugoga s rižom. Oko polja zasadio sam živi plot, ki je u toku ljeta vrlo visoko zrtao. Za ovo djelo sam tribao skoro tri misece. Za vrime kiše sam sidio doma i podučavao svoju papigu. Ali vrieda me zaokupi novo djelo. Već duglje vrime sam si trapio glavu tim, da kako bih si načinio brnene lonce, ki su mi bili jako potrebni. Samo nisam znao, kako bih počeo.

IX. Kot lončar, brodograditelj i krojač

Teško je popisati, koliko puti sam morao početi iznova i ča za neugledne i mrske stvari sam napravio iz brne. Koliko puta su mi se ovi lonci prelomili, ar je bila brna premeka ili sumčena vručina prejaka, kad sam je prezarano postavio, da se osušu. I tako se nij čuditi, da sam u toku dvih misecev načinio samo dva mrske lonce. Kad su bili lonci gotovi i srično osušeni, ulovio sam si ribu, napunio lonac vodom i postavio ga na oganj. Ali nesriče! Jedva se je oganj dotaknuo lonca, kad se začulo šumenje i najjednoč je lonac bio razdrobljen na mnoge kusiece. Sa

suzami u oku sam gledao svoj lonac. Ča se je bilo godalo? Nisam mogao izviditi. Stoprvi drugi dan, kad se bio ogranj potahnuo, našao sam u pepelu čvrsto užgan komadić od mog lonca. Sada sam znao. Zaboravio sam, da žgem lonac. Ali kad nisam znao, kako se to čini, morao sam pokušati. Naložio sam ogranj i postavio na njega prazan lonac. Ali i tomu je išlo ravno, tako kot i prvomu. Raspuknuo se na kusiće. Ovako nij išlo. Načinio sam si pet manjih lonceva i postavio jednoga uz drugoga na ogranj. Oko lonceva sam nagnao vrúeega pepela i pazio, da se ogranj ne ugasi. To sam činio tako dugo dokle su se lonci počeli žariti, prez toga da bi se bio jedan raspuknuo. Pet ili šest uri dugo sam tako nalagao ogranj i žario lonce, kad sam opazio, da se jedan lonac počeo taliti, ča je sigurno uzrokovao pijesak, ki je bio umišan u brnu. Sad sam polako pomanjivao ogranj i pazio svu noć, da se ogranj potpuno ne ugasi. Jutro pak sam imao tri dobre premda ne lipe lonce.

Navečer sam opet pokušio ribu kuhati. Lonac nij puknuo, ali voda je premakala. Opet sam bio zdvojan. Imao sam lonce, ki nisu držali vodu. Skoro cijelu noć sam si mučio glavu tim, da kako činu lončari, da lonci držu vodu. Pogledao sam opet sve lonce, ke sam do onda bio načinio, i opazio kod onoga, ki se počeo pri žarenju taliti, svitlu staklenu povlaku (Überzug). Odmah sam znao, ča to znači. Opet sam bio za nešto spametniji. Pokušio sam solium žariti lonce i imao sam sriću. Lonci su držali vodu. Ničemu se nisam tako veselio, kot ovim mojim prvim loncem. Odmah kad su se lonci ohladili, postavio sam si jednoga na ogranj i skuhaio si dobru juhu od kozinje mesa. Ovo je bilo slasno jilo!

Druga skrb mi je bila, kako bi si načinio posudu, mužar, u kom bi si razgnjavio zrnje. Ar nisam mogao misliti, da ču svojimi rukami kada biti u stanju, da si načinim mlin. U svi meštrija svita sam bio najmanje vridan kot kamenorezbar. Mnoge dane sam prestrošio tim, da si najdem kakov velik kamen, koga bi zdubao. Nij mi se ugodalo, ar je kamenje na otoku bilo vrlo meko, i ja sam se bojao, da će mi se preveć pijeska umišati u muku. Konačno sam se odlučio, da si načinim mužar iz drva.

Kad sam si našao sposoban panj, izdubao sam ga počim moćum sikire i ognja tako daleko, da sam mogao početi s razgnjavljenjem zrnja. S teškom mukom i mnogo pota

sam to učinio. Ali onda sam stao pred novom poteškoćom. Nisam imao rešeta, kim bi si presirao muku i očistio ju od pliv i lupinij. Ar s takovom mukom si misam mogao speći kruha. Ovo je bio vrlo težak posao, nisam imao sirovoga platna ili čega spodobnoga. Imao sam kozinje vune, ali nisam znao, kako da ju predem. Po dugom iskanju našao sam u nekoj košari, ku sam si bio doprimio s broda, pamučni rupčac. Od ovoga sam si načinio tri rešeta, ka su mi dobro služila.

Sada je bilo na redu pečenje kruha. Morao sam si premisliti, kako bi si zamisio kruh, kad nisam imao kvasa. Ali i kod krušne peći nij bilo drukčije. No kako su svi pokušaji za čuda već vridni, nego premišljavanje, pokušio sam i ja. Načinio sam si nekoliko većih, širokih, ali ne dibokih lonceva. Žario sam je, kako i one prve, dobro u ognju i postavio na stran. Zamisio sam kruh s morskome vodom, ka je bila dosta slana, ali prez kvasa. Če biti pogreška, mislio sam si, da nek bude ča-to. Onda sam malo žigao jak ogranj na ognjištu, ko sam si bio načinio iz mojih cigala. Kad je drvlice pogorilo, raširio sam sve po cigla i ostavio onde žeravku tako dugo ležati, dokle nisu bili kameni i cigle jako vrući. Onda sam pomeo pepeo s ciglov i kamenov i tamo metnuo svoju pogaču. Sve ovo sam pak pokrio velikim loncem, koga sam bio napravio za ov posao i metnuo ma lonac opet goruće žeravke, da obdržim unutra toplinu. Na ov način sam si pekao najbolje jarčene pogače svita.

Nij se dakle čuditi, da sam za ov posao trihao skoro cijelo tredo lreto moga boravka na otoku. Medjutim sam imao i novu žetvu spraviti u suhotu i ostaviti na vrime, kad budem morao zbog kiše čuvati stan i imao časa, da ju omlatim.

Po mojem računju sam imao najmanje četerdeset kabao jarca i riže, to je bilo za mnogo već, nego sam mogao u jednom lretu potrošiti. I tako sam se odlučio, da samo jednoč u ljetu sijem.

U svem tom času su stalno bludile moje misli na onu zemlju, ku sam vidio. Željio sam si u otajnom biti ondje, ar sam mislio, da je to Amerika, i da je naseljena. Onda bih bio znamda našao mogućnosti i sredstva za spašanje. Ar moram reći istinu, u otajnom sam se ipak željio najzad u civilizirani svit, domom k majki i ocu.

Pri tom nisam ni malo mislio na pogibelji, ke bi me

ondje čekale. Ako je ta zemlja zaista Amerika, onda je to zemlja Karihov, od kih je išao glas, da su kanibali, ljudozeri. No ja sam mislio samo na spašenje. Ali kako bih tamo dospio? Došlo mi je na misli, da si zgradim takov mali brodić, imenom „kanu“, kakovoga upotrijebjavaju Črnci. I čim sam se duglje bavio ovom misljum, tim lakše mi se to sve činilo. Zato sam se dao odmah na posao. Otkinuo sam si dosta debelo drvo, ča me je stalo neizmjerne muke. Dvadeset dan sam sikao i pilio, i novih četrnaest dan mi je bilo triba, dokle sam oklaštrao stablo od kića i kore. Onda sam ga pokuševao kroz masec dan dugo isiti u toj formi, od ke sam držao, da je najsposobnija za plivanje. Tri misece dugo sam dubao, dokle mi se ugodalno načiniti mali brodić, ki nij bio ništa drugo nego izdubeno drvo.

Kad sam dogotovio svoje djelo, bio sam skoro poludio od veselja. Brodić je bio naime za mnogo veći, nego sam to na početku hito.

Ali svi moji pokušaji, da odvučem svoju ladju u morje, bili su prez uspjeha. Najveća zapreka je bila ta, da se je otok pred obalom malo nadizao. Odlučio sam, da to odstranim. Bila je to teška работа, ali gdo šteti svoje moći, kad ide za slobodu? Konačno sam izderao put po kom sam mislio, da ću lako odvući svoju ladju u vodu. Ali ča se godalo? Nisam bio ni sada tako jak, da porinem brodić u vodu.

Pri tom je došlo i moje četvrto ljetno na otoku k svomemu koncu. Svečevao sam ta dan kot i prve tri. U ovi četiri ljeti nastao sam čisto drukčiji človik. Čitanje Svetoga pisma je preminilo moje mišljenje. Bio sam podan božjoj volji.

Imao sam dosta jisti. Ča bih počeo s obilnijim stolom? Ako ubijem već divljine, nego sam pojisti mogao, pokrvarilo bi se meso. Ako bih sijao već žita, nego ga tribam, moralo bi se splisniviti. Čemu ada toliko dobra i imanja?

S jednom ričum spoznao sam, da imaju sva dobra dugovanja i stvari samo toliko vridnosti za nas, koliko ih moremo upotribiti, a sve ča je zviška, je nepotribno. Najveći skupnjak svita, bi se bio spokorio, da je na mojem mjestu.

I tako se nisam dao od zdvajanja oslabiti i hvalio sam Bogu za svaki dan, koga mi je darovao. Moglo bi mi kade drugdje za mnogo čemernije pojtii, nego ovdje.

Bio sam već dugo vrime na otoku te su mi počele polako zmanjkivati stvari, ke sam si bio doprimio s broda. Tako sam popisao svu tintu.

Ali i moja oprava se je potpuno pokinula. Človik bi mislio, da zbog velike vrućine, ka je vladala ondje za vrime suše, nisam tribao oprave. No ja se nisam mogao odlučiti, da se krećem po otoku meopravan, pa i vrućinu sam laglje podnosio, ako sam imao ča na tijelu. Isto tako nisam mogao pojtii prez kakovoga pokrivala na glavi po suncu, ar kad su mi sunčani traki spadjali ravno dolji na glavu, hitla me je uvijek trapiti velika glavna bol.

Iz ovoga uzroka sam popravljao svoju pratež tako dugo, dokle je to išlo. Konačno je bilo sve poderano i morao sam pokušati, da si načinim svoju prvu pratež. Kako sam imao tu navadu, da osušim ođerane kože od živin, ke sam ustriljio, imao sam dosta kože. Izmed ovih sam si izabrao najmekše i ušio veliku kapu. Nekate me pitati, kako je ta moja kapa izgledala, ali glavno je bilo, da je sidila. U istom smislu sam si načinio i drugu potribnu opravu i bio sam opet zadovoljan. Osim toga sam si načinio i velik kišobran ili bolje rečeno suncobran, ar sam se s njim branio proti jakomu suncu, kad sam se zadržavao na ubrovu morja.

Ne bih mogao reći da se je u dojdajući peti ljeti ča izvanrednoga godalo. Živio sam po svojem običaju i navadi. Sadio sam i sijao i gradio novi brodić.

X. Putovanje oko otoka.

Kad je bio moj novi brodić gotov, morao sam spoznati, da mi se je ovput nešto manje ugodaio nego sam imao u misli i da s njim ne morem prebroditi morje. Pokidob da sam imao brodić, odlučio sam se, da si pogledam otok od vodene strane.

Da se ne budem toliko mućio, postavio sam si u brodić mali jarbol (Mast), i privezao na njega jedra. Da se čuvam proti suncu, zeo sam si u brodić i svoj suncobran. Osim toga hrane i vode na nekoliko dan. Morao sam, kot rečeno, sa svim računati.

Na 6. novembra sam stupio u svoj brodić, bilo je to u šestom ljetu moga boravka na otoku. Moje putovanje duralo je za mnogo duglje, nego sam imao u misli. Ar kad sam došao na drugu stran otoka, našao sam brigovitu krajinu. Na zgodnom mjestu stupio sam na zemlju, da

si pogledam ta novi kraj, ki mi je bio do sada nepoznat. To je bila moja srića, ar da se samo malo dalje najper odvezem, bila bi me ulovila jaka morska struja, ku sam opazio iz briga, na ki sam bio splaznio. Bilo je ada pogibeljno držati se preblizu obale, ali i isto tako pogibeljno odaljiti se predaleko. Ipak mi nij dalo mira. Dočekao sam dan, ki je bio jako tih i miran i seo u svoj brodić. Ali jedva sam došao do pogibeljnoga mjesta, kad ulovi neka jaka morska struja moj brodić i vuče ga sve dalje van u otvoreno morje. Nij mi drugo ostalo, nego da se svom moćum trsim, da ostanem u sredini struje. Ali struja me je vlikla sve dalje van u morje, ni najslabiji dah mi nij došao na pomoć. S veslanjem nisam mogao čuda opraviti. Držao sam se zglbljenim. Na obadvi strani otoka su bile jake morske struje, ke su se morale negdje dalje vani združiti. U ovom slučaju nij bilo pomoći za me.

Ovdje sam spoznao, kako lako je božjoj providnosti, da pogorša ionako težak staliž. Turobnim okom sam gledao najzad na moj zapušćeni otok, ki mi se sada činio naj-lipši na svitu. Ča bih bio dao, da sam sada u svojem šatoru!

Ne da se popisati zdvojnost, ka mi je sjela na dušu, kad sam vidio, kako se sve jače odaljavam od svojega otoka. Veslao sam svom moćum, da se uzdržim u sjevernom smiru, odakle, tako mi je nešto povidalo, bih mogao znamda dobiti pomoć. Samo nisam znao kakovu. Oko podneva začutim lagak vjetar, ki se je u toku jedne pol ure razvio na pravu buru. Moje ufanje se je opet oživilo. Sada sam bio tur tako daleko u morju, da sam svoj otok vidio u dalini samo škuro se dizati. Kad bi se sada bilo nebo zaoblačilo ili se spustila magla, bio bih zgubio svaki slijed. Ali nebo je ostalo na sriću čisto. Tako sam nastavio svoj jarbol i raspeo jedra. Ravno, kad se vjetar ulovio u moja jedra, opazio sam, da se voda čisti, ka je u struji bila mutna. U to sam zagledao dalje zgora strčati iz vode skaline; sada sam znao, da skaline zastavljaju struju. Pun sriće i zahvalnosti krenuo sam kormilo i odredrio u blizinu tih skalina, a odanle najzad k otoku. Kad sam brodić pričvrstio na obali, stupio sam na otok, da se malo ogleдам. Na povratak ov dan već nisam mogao misliti, ar nisam znao, kako daleko se nalazim od doma.

Drugi dan jutro splaznio sam na brig i po mojem računu nalazio sam se oko jedan dan putovanja od svo-

jega prebivališća. Da prije dojdem domom, seo sam opet u brodić. Ali ov put sam se držao blizu obale i tako sam po podnevu dospio u meni poznate dijele otoka.

U neko malom zalivu sam konačno ostavio brodić i otpravio se na pričač do šatora. Kad sam oko večera došao do ograde i ovu prestupio pomoćum lojtrov (škala), legao sam se odmah na počivak. Utrudjem i umoren kakov sam bio, pao sam u hipu u dibok san.

Ali najednoć me trgne neki nepoznati glas iz sna. Čuo sam jasno, kako me neki škripljući glas zove:

„Robin—Robin—zon. Ka—de si ubogi Ro—bin—zon?“ Dignem prestrašeno glavu, ali onda se nasmjehem. Moja papiga me je zvala puna krbi.

Premda sam znao, da me je zvala moja papiga, ipak sam tribao neko vrijeme dokle sam se umirio. Do sada nisam čuo na ovom otoku mojega imena od drugoga bića. Pun veselja sam dakle pružio ruku, kamo se je papiga odmah sjela. Pri tom je nje kljun neprestano čvrgolio: Ubogi Ro—bin—zon! Ubogi Robinzon! Kade si bio, Ro—bin—zon?!

Moja zadnja pustolovina na morju mi je zela svaku želju za daljim štrembukanjem po otoku. Imao sam doma dosta djela. Rado bih bio prošao po svoj brodić, ali nisam se zapravo siguran van na morje.

Zabavljao sam se ručnim djelom. Načinjao lonce i druge posude. Načinio sam si i čirpenu lulu (fajfu), ka namer nij bila lipa po spodobu, ali je bila dobra u potreboći. Napleo sam i nekoliko košar za rezervu.

Nadalje sam morao gledati, da svoje gospodarstvo opet uredim, ali prije svega svoje domaće živine, naime koze, ke sam držao u ogradi. Mjesto je bilo nastalo premalo za toliko blago i ja sam poiskao novo mjesto, ko je bilo za dvakrat veće, nego li prvo i ogradio je na stari način. Tamo sam zapro svoje blago. Bilo ih je dvanaest po broju. I kako sam kašnje vidio, odgovaralo je to mjesto tako dobro kozam, da sam za dvi ljeta brojio sve skupa 45 kusitće. Bio sam dakle bogat človik. Imao sam sada mlika dnevno oko deset litarov, i mesa preobiljno, da nisam znao, kamo s njim. Pokidob da nas priroda najbolje sama uči, kako se moraju nje stvari upotribiti, tako sam se i ja, ki nikad prije u životu nisam muzio (dojio) kravu, a još manje kozu, naučio sve to, ča već, načinjao sam si sira i maslaca. Kako zahvalan sam morao biti svomu Stvoritelju!

XI. Stupaline u pijesku

Kako sam jur prije bio spomenuo, ostavio sam svoj brodić na drugom kraju otoka. Ali ja sam ga htio imati u blizini. Tako sam se nekoga dana odlučio, da doprimim brodić najзад. Otrpavio sam se ada doli k obali morja i uzduž obale tamo. Kad bi me ki bio vadio u toj opravi, ku sam imao na sebi, držao bi me bio za divlje stvorenje. Imao sam na glavi nešto iz vune, spodobno kapi, isto tako sam bio ovit u kozinju kožu. Iz iste kože sam si načinio i obuću. Kad sam se prvi put vidio u morskoj vodi, prestražio sam se sam sebe. Ali nevolja je bila jača nego moja gizdost.

I neki ogrtač sam imao oko pasa, ali mjesto sablje, nosio sam svoju silkuru i jedno dlijetu. Na hrptu visio mi je luk (Bogen), a na strani još tok s streljicami, ar sam morao šparati svojim barutom (puksenim prahom).

U ovoj opravi sam se dao na put. Najprije sam išao na to mjesto, kade sam stupio prvi put na zemlju, onda tamo, gdje sam pustio svoj brodić u vodu. Ođanle sam krenuo k onoj visini, kade sam jur prije bio mnogo puta.

Imao sam sada, ako smim tako reći, dva nasade ili plan-taže na otoku. Prva je bila ona mala tvrdjava pred skalinom i špiljom, ku sam bio medjutim na već dijelov razdliho, u ki sam imao svoje imanje i kinče, na primjer žito, suho groždje, lonce, košare i mnogo toga, ča ljudi držu bogatstvom.

Ča se je ticalo moje ograde, moram reći, da je u toku ljet ta živi plot tako ispunio mjesto, da nij mogao nigdo slutiti, da se ovdje nalazi ljudska naseobina. U blizini je ležalo i moje polje i moja štala.

Izvan ovoga sam imao i drvenu kuću, a more se svati i vila, ar sam joj bio pridodao cijelu verandu, ča je u istini bila samo sinjba, onakova s četirimi stupi, a zgora pokrila kičem. Ograda ove vile bila je na početku slaba, ali kroz sva prošla ljeta i uz ugodno podneblje odebelila su stabalja i lipo se razrasla.

Sva ova djela kažu, da nisam bio lijen i da nisam krao Pođu dane. Znao sam, da moja črijeda koz znači za me živi magacin mesa, mlika, sira i maslaca, ki mi se ne će sprazniti, dokle budem živio na otoku, iako to bude još pedeset ljet.

Imao sam još i vinograd, ako se to vinograd more zvati. Naime presadio sam si nekoliko trsjev uz moj plot i

pustio, da rastu gori po drivlju. Ove trse sam gajio s velikom ljubavom, ar mi je bila najmilija flajkarija jisti osušemo groždjice.

Kad sam s vrhunca briga pogledao doli na morje, bila mu je površina mirna kot staklo. Ali onda sam opazio, da je plima (Flut), ar su se od morja nadizali prema otoku visoki slapi. Ovo me je tako prestrašilo, ar sam mislio na svoje brodenje oko otoka, da sam odlučio ostaviti brodić ondje, gdje je. Prema svojoj navadi sam se otrpavio na suprotnivu stran otoka i ođanle doli k obali. Kad sam došao blizu vode, zaliknem se. U pijesku su bile stupaline človičje noge. Kot ubit od strijele sam ostao na mjestu. Preplašen sam zagledivao na sve strane i prisluskivao, ali nij bilo čuti ni glasa, niti viditi ča. Pro-tečem na mali brizak, da budem dalje vadio, onda se vratim brzo najзад i gledam maokolo, da li ču najti i druge slijede. Ali nisam ništa već vadio. Skoro sam mislio, da su me vkamili moji oči i živci, da mi se to samo pričiniho. Ali bila je istina. U pijesku su bili pritiski gole človičje noge. Ova činjenica mi je tako pobludila misli, da si nisam mogao razvezati, kako su ti pritiski došli tamo. Pun straha protečem najзад u svoju tvrdjavu, kot da me ki nevidljivi goni. Čijelu noć nisam mogao okom zažmati. Većkrat mi se činilo, da je to morao biti sam zali duh, ki je došao, da me straši i skušava. Ar kako bi bilo človičje stvorenje došlo simo? Gdje je bio brod, ki je toga človička doprimio? Gdje su bili drugi slijedi u pijesku? Ovakove i spodobne misli su me trapile kroz svu noć, dokle nisam došao konačno do uvjerenja, da su morali neki divljji ljudi iz blize suhe zemlje poiskati moj otok.

Hvalio sam Bogu, da nisam bio u onom času ma obali, kad su divljaki pohodili u svoji brodići, nazvani „kanu“, koji otok. I srića, da nisu moj brodić opazili, iz čega bi bili mogli viditi, da se nalazi na otoku stanovnikov. Sigurno bi bili onda moje stanje i moje polje skupa s blagom zničili.

Kako neprovidljivo se igra providnost s našim životom! Ča smo još čera ljubili, to mrzimo danas, ča danas išćemo, toga se zutra bojimo i obajdemo je. Najbolji dokaz za to sa imao sam kod sebe. Najprije sam se tužio, da sam isključen iz človičjega društva, da moram živiti osamljen u daljini, a sada sam se bojao ljudi.

Tri dane dugo se nisam gibao iz svoje tvrdjave, onda

sam se opet malo umirio. Morao sam se skrbiti za svoj svakidani kruh. Koze su se morale dojiti i jur su sigurno teško čekale na moj dolazak. Pokušavao sam se bačiti, da su to znanđa bili moji vlašći pritiski u pijesku, moje stupaline. Prošao sam dakle podojiti koze, ali ipak nisam imao pravoga mira. Cijelo vrijeme sam se simo tamo ogledivao i prisluškivao. Bio sam svaki hip pripravan, da pobegnem. Kad sam zatim po dvi, tri dani poiskao svoju vilu i nisam opazio ništa sumnjivoga, bio sam opet nešto srećniji. Prošao sam doli na obalu, da si pogledam još jednoč točno te slijede u pijesku. Ali morao sam spoznati, da to nisu bile moje stupaline, nego tudjega človiaka.

Kad sam se ta dan povratio, imao sam najsmišljenije misli, htio sam zapaliti svoje stanje i sve zničiti, da moji neprijatelji ništa ne najđu. Da znate, strah pred pogibeljom je za mnogo tisućputi strašniji, nego sama pogibelj.

Ali po dugom i zdravom snu sam si ta posao malo bolje premislio. Odmah sam počeo s gradnjom nove ograde, ku sam postavio dalje vani, pred starom ogradom. Na ov način sam imao dvi žive stijenene, od kih sam držao, da ćedu me dobro čuvati. Ovako pripravan bio sam malo mirniji.

Kad se nova ograda brzo razrasla kot i prva, imao sam po dvi ljeti cijelu lozu pred mojoj kućom, ka je bila tako gusta, da nigdo ne bi bio došao na misao, da je to zasadila človičija ruka. Istina je, da je moj ulazak i izlazak iz stana bio sad za mnogo teži, ar sam morao prik dviuh ogradov plazniti, ča sam uvijek činio pomoćum lojtrov (škal), ke sam uvijek potegnuo za sobom, ipak mi to nij ništa načinjalo, ar sam bio tim sigurniji, da me tako ne more nigdo presenetiti u snu.

Ada kako je viditi, skrbio sam se po človičjoj mogućnosti za svoju sigurnost. Pri tom nisam zaboravio ni svoje domaće živine, moje koze. Za nje sam našao neko shranjeno mjesto med skalinama, kade sam im načinio novi kvartir. Kad sam imao mjesto ogradjeno, sam sprinio tamo deset koz i dva bake. Onda sam se opet otpravio, da si najdem još zgodnije mjesto.

Pri toj priliki sam se približio zapadnomu vrhu otoka. Kad sam neki dan gledao van ma morje, pričnilo mi se, da vidim u daljini mali brodić. U jednoj škrinji, ku sam si bio doprimio s broda, našao sam dalekozoz, kot su ga

imali mornari na brodu. On dan sam bio prez njega prošao. Da pravo velim, bio sam čisto pozabio, da imani takovoga ča u stanu. Ali sad mi je najednoč to došlo u glavu. Otpravio sam se dakle opet doli iz briga i kad sam došao doli k obali, zustala mi je od straha i čudjenja krv u žila. Pred manom u pijesku su ležale oglobane človičje kosti i glava, isto tako sam još vidio, gdje je bio naložen oganj. Odmah sam znao, da su bili ljudožeri, kanibali, na poslu. Sad mi je protekla mrzlina po hrptu.

Pun odura prema tim ljudem se popašćim domom, gdje se malo umirim, ar sam sada znao, da divlji ljudi nisu došli na otok na lov, nego da ovdje držu svoje svečevanje, ko je bilo veženo s okrutnim požiranjem ljudi. Ipak se zatvorim dane dugo u svojem stanu i zabavljam s pravljijem pušak i drugoga oružja. Moj strah pred divljimi bio se pretvorio u mržnju. Bio sam odlučen, da ću sve usmrtiti, ki mi dojdju pred oči. Radi toga sam sidio dane dugo na brišku i gledao po morju, da li ću kade opaziti čun (ladju) s ljudožeri.

Ali kad nisam mogao ništa sumnjivoga viditi, dao sam se opet po svojem poslu. Rekao sam i sam sebi, da nimam prava, da ubijem te ljude, ar i ja isto činim, iako ne s ljudi, nego s blagom. I tako sam odlučio, da ću upotribiti svoje oružje samo u slučajju, da bi me napali, i ja bih morao braniti svoj život. To je bilo dopušćano.

XII. Najdenje špilje i premješćenje imanja

Tako sam živio neki čas mirno i dohadjao sve jače do uvjerenja, da moj položaj nij bio najčjemerniji i da ne smim biti tako strašljiv.

U ovom času sam pokušio svakojakih izumov, med drugim i to, da li bih si mogao iz jarca napraviti pivo. Ovo je bila zaista nesvakidanja misao, ar sam odmah opazio, da mi toliko svega toga fali, ča je triba za varenje piva. Prije svega su mi manjkali lagvi ili kako neki velu: sud. Ovo je bilo opet nešto, ča sam jur mnogoputa pokušio načiniti, ali prez uspjeha. Izvan toga nisam imao ni melja, ki učini, da se pivo drži, niti sam imao drugoga. Kad mi ne bi bio strah pred divljaki tako diboko prošao u srce, bio bih sigurno i ovdje našao kakov put. Ali moje misli su bludile po drugi stvani. Dan i noć sam mislio na način, kako bi mogao divljakom zeti aldove i spasiti je. No nisam mogao ništa spametnijega izmisliti, nego da se

otšuljam na to mjesto, gdje bi htjeli stupiti na zemlju i da je silom zastavim i ne pustim na otok. Ali ča onda, ako je njih dvadeset ili trideset, a ja sam sâm! Osim toga ciljaju oni svojim streljicami tako sigurno, kot ja svojim puškami. Ča bi bilo, ako iskopam grabu pod onim mjestom, kade mislu naložiti oganj i ovu škulju napunim svojim barutom, pak je rashitim u zrak. Konačno sam uvidio, da su sve to samo fantazije, i ja sam odignao te misli kraj od sebe.

Tako sam živio jedno ljeto. Bio sam tako miran, da već nisam išao zagledivati na brig, čedu li dojtj divlji ljudi. Samo moj brodič sam si konačno doprimio i shranio ga u blizini pod jednom visokom skalinom, ar sam znao, da ne moru divljaki tamo nikad dospiti zbog jake morske struje, ka je onde vladala. Izvan ovoga jedinoga puta sam ostavio samo rijetkokrat svoju bližu okolicu.

Prem svega toga sam bio sada ipak za mnogo oprezniji, nego prije. Nisam se siguran raskoljiti driva, niť zabiti čavao, ar sam se bojao, da bi to mogao gdo čuti. Zbog toga se nisam ni siguran po danu naložiti oganj, ar je dim jako daleko viditi. Našao sam si med skalinami pri- lično diboku špilju, kade sam od sada obavljao lončarske posle.

Ulaz k ovoj špilji ležao je na podmožju velike skaline, u ke blizini sam slučajno neki dan odrizao nekoliko šib od driva i pobrao si kćea, iz koga sam si htio načiniti driveni ugljen, za koga sam znao, da malo kadi. Kad sam bio tako zaspolen, opazio sam, da se za grmom nešto škuri. Bio sam znatiželjan i stupio sam bliže i vidio, da je to ulaz k špilji. Kako mi radozhalost nij dala mira, odrivao sam se u špilju, ka je bila unutra dosta pro- strana. Nisam mogao ništa dobro raziznati, ar je bilo vrlo mračno. Najednoč zagledam dvi svitile točke negdje u kutu. Pun straha pobignem van. Po maloť stamki se opet obrabrim i projdem na novo u špilju, ovput s bakljom u ruki. Ali jedva sam načinio korak najper, kad začujem teško disanje i jecanje kot od človika, ki trpi velike muke.

Ja stupim nehotéé korak najzad i bio sam tako presene- čen, da su mi se vlasi nastavili. Ipak sam zeo svu svoju hrabrenost skupa i stupio opet napred. I u svitilu moje baklje sam zagledao staroga kozinjega baka, ki se je onde borio smrćum. Pokusio sam ga na noge nastaviti, ali već nij imao moći. Dao sam mu mira.

Tada se ogledam i vidim, da je špilja bila prilično mala, ali se odzada protezala daleko najzad. Odlučio sam, da éu drugi dan dojtj sa svićami, ke sam si bio načinio iz kozinjega mastila, da pretražim točno špilju.

Drugi dan sam si špilju točno pogledao i u sjaju svojih svić sam našao, da je ova špilja povoljno mjesto za moje oružje, ko sam u toku dana i zaista sprimio tamo.

Kozinjega baka, ki je medjutim bio crknuo, zakopao sam izvan špilje. Čutio sam se, kot neki orijaš, ki živi u špilja, i ki je tako dobro shranjen, da ga ni dvesto divljih kanibalov ne bi moglo najti, ako bi ga iskali.

Sada sam bio već 25 ljeta na otoku i se ovdje tako zaživio, da bih bio mogao biti svojom sudbinom zadov- voljan, da sam bio siguran, da me ne čedu kanibali napasti.

Imao sam i svakoja ke zabave. Naučio sam papigu go- voriti. Moj kucak mi je isto tako bio kroz šestnaest-ljet vjeran drug, ali je onda od slabosti, ku donese starost, umro. Moje mačke bile su se tako poveksale, kako sam to već mapomenuo, da sam se ih nek teškom mukom obranio. Nazadnje sam bio silovan, da je zignam u lozu, da mi ne požeru svu hranu. Ada jednom rićum, išlo mi je dobro.

XIII. Kanibali na otoku

Bilo je to ravno u decembru, u 24. ljetu moga boravka na otoku i za ono podneblje čas žetve. Bio sam zaposlen na polju, kad sam neko jutro opazio na obali svitlost ognja. Moglo je biti oko dvi milje daleko i na moje veliko prestrašenje na mojoj strani otoka.

U strahu sam pustio svoju kosu, staru sablju, iz ruke, i ostao kot driven na mjestu. Ali misam imao mira, ar sam se bojao, da bi divlji črnci mogli dojtj u moju blizinu i viditi pokošeno žito, ča bi im odmah pokazalo, da je na otoku stanovnikov. Povratio sam se dakle brzo donom i potegnulo lojtre prik plota.

Onda sam se pripravio na obranu. Nabio sam svoje puške i pištolje i čekao već od dvih ur dugo, ča ée se godati. Kad se već doma nisam mogao uzdržati, zli:zao sam opet prik plota i odšmuljao se na vrh briga, ki se je diazo ravno prik onoga mjesta, gdje su se zadržavali kanibali. Zgora sam se legao na trbut i pomoćum svoga dalekozora gledao, ča se goda na obali. Vidio sam, da je onde ukupno devet divljih, ki su goli skakali okolo ve-

likoga ognja, ali ne zbog toga, da se oteplu, nego iz radosti, ar su na ognju pekli svoj barbarski objed, človičje meso.

Vidio sam, da su dobrodili tamo u svoji laki ladja, ke su bili potegnuli na ubrov. Budući da je bila ravno osjeka (Elbe*), pričnilo mi se, da čekaju ma plimu. Morete si misliti, kako sam se prestrašio, kad sam sve to zagledao. Ali onda sam se batrio, da ćedu ostaviti otok, kad se povratiti plima.

Kako sam očekivao, tako se i godalo. Kad se počela gibati plima prema zapadu, ganuli su se i oni ostavili otok.

Odmah sam si bacio svoju pušku prik ramena i potrčao tako brzo, kako sam nek mogao, na on brižuljak, odakle sam vidio njihov dolazak. Došavši tamo, opazio sam, da su bile ukupno četire ladje na mojem otoku, ke su sada zajedno brodile domom.

Zdola na obali mi se kazao strahovit pogled. Oglobane človičje kosti su zbudile u meni takovu mižnju i oduravanje prema tim okrutnim ljudožerom, da sam odlučio skončati svakoga divljaka, koga bih našao na otoku. Ali to je imalo još petnaest misec časa, ar do onda nisam vidio žive duše.

Bilo to oko sredine maja u 24. ljetu moga boravka na otoku. Cijeli dan bijesnulo je veliko mevrime prik otoka. U dojdućoj znamda još gorjoj noći iznenadi me tušnjava ispruženoga topa od morske strani. Brzo sam se skoćio i splaznio na vrh briga, ondje zgora sam zagledao svitlost drugoga hica iz topa. Sa sigurnošćum sam opazio, da se nalazi neki brod ravno na onom pogibeljnom mjestu, ko je i mene stalo skoro život, kad sam onude brodio. Čutio sam, da se brod nalazi u velikoj pogibelji. Brzo sam pobrao suča ter naložio oganj. Ljudi na brodu su morali svitlost ognja opaziti, ar je skoro za tim top trikrat striljo. Pazio sam sve do jutra, da se oganj ne ugasi, ali nij se nigdo javio. Kad se je pak razvidnilo, opazio sam u većoj daljini na morju nešto brodu spodobnoga. Zbog daljine nisam mogao pravo raziznati.

Kroz cijeli dan sam gledao u ta smir, ali ta brod ili ča je bilo, se nij gibao s mjesta.

*) Morska voda svakih 6 uri pada, to je osjeka, a drugih 6 uri se opet digno, to je plima.

Nekoliko dan kašnje sam našao na obali na moju veliku tugu mrtvo truplo nekoga dičakća i dalje vani na morju brod, ki se bio u noći razbio na onoj kobnoj skalini, ka je strčala iz morja.

Kad sam bio od naravi znatiželjan i mišljeć, da ću onde najti stvari, ke bih znao dobro upotribiti dotučio sam, da ću s mojim malim brodićem poiskati razlomljeni brod. Pripravio sam si ada brodić, donesao hrane i drugih potrebnih stvari i počeo sam u ime božje veslati. Ali kad sam došao k vrhu otoka i zagledao opet divlju morskou struju, ka mi je jur prvi put išla za životom, zgubio sam srećnost i krenuo najzad.

Onda mi je došlo u glavu, da su kanibali izhasnovali vječno gibanje osjeka i plime za svoje cilje. Tako sam mislio i ja učiniti. Najprije sam točno istražio, kada se počne plima i osjeka i kako dugo duraju. Našao sam, da se osjeka počne na južnom dijelu otoka, a plima na sjeveru.

S ovim spoznanjem ojačan krenuo sam drugi dan van na morje. Pomoćum plime sam dospio u dvi ura do broda. Prvo stvorenje, ko sam opazio na razbitom brodu, bio je jedan pas (kucak), ki je lajao na me. Kad sam ga kriknuo, skoćio je odmah dolj u morje i doplovio k meni u brod. Kad sam stupio na brod, našao sam dva mrtve muže ke su morskí slapi bili potopili na brodu. Drukčije nij bilo ni duha na brodu. Voda je bila sve odnesla. Našao sam samo nekoliko košarov, kakove upotribljavaju mornari i nekoliko lagvičev ruma. Naklao sam si dvi košare i mali lagvič ruma u svoj brodić i odveslao opet pri početu plime najzad na otok.

Doma sam otvorio košare i našao u nji mimo novca i mnogo drugoga. Ali ipak nisam imao od svega toga čuda hasni. A najmanje od novca, i dao bih bio rado svih jedanaest sto zlati za tri ili četire pare dobrih kožnih čizam i nekoliko parih čarapov.

XIV. Borba s divljaki i spasenje Petka

Ovako sam živio dalina dvi ljeta mirno i ugodno. Ipak je bila moja glava cijelo vrime zaposlena s raznim pitanji, najveć s tim, kako bi mogao ostaviti otok. Moja sudbina je bila moja nemirna krv i želja za daljinom. Čim sam negdje bio neko vrime i se ondje zaživio, kad se je jur i pojavila moja želja za pustolovinom. Ako pravo za-

memo, ča mi je manjkalo na otoku? Imao sam svega dosta, još i zlata, za kim se kolju mnogi ljudi pohlepnjaki. Zač pak nisam dao mira?

Dane sam sada preživio najveće u svojoj tvrdjavi, kako samim zvati svoj stanić, zbog jake ograde. Neku moć, bilo je to za vrime protulićne kiše, imao sam neobićno živu sanju. Sanjao sam, da je jutro i da sam zagledao na morju dvi ladje s divljaki. Bilo je došlo ukupno jedanaest kanibalov, ki su sobom doprimili ulovljenoga ćrnca, da ga na otoku skuħaju i poħeru, ar jisti se ta ćin ne more zvati. Najednoć se ov ulovljeni skoći i ćinilo mi se, da trći prema mojoj kući, da se ondje skrije. Kad sam vidio, da ga ondje drugi ne iħeu, stupio sam smihuć preda njega. I ov ćrnjac je nastao moj sluga. Kad sam se prebudio iz sna, morao sam još dugo misliti na ovu sanju.

Tako je proħlo poldrugo ljeta i ja sam već bio zaboravio moju sanju, kad zagledam meko jutro na obali pet ladjev, ke su leħale jedna uz drugu. Ljudi nisam vidio. Ja sam se skrio u svoju tvrdjavu i pripravio na napad. Kad sam neko vrime prisluħevao i niħta ćuo, nastao sam nestrplien i odsmuljao se na vrh brħga, da vidim svoje goħte. Na vrhu sam se povalio na zemlju i pazio, da m' niħ glava strćala u vis. Pomoćum dalekozora vidio sam, da niħ manje nego trideset divljakov na otoku, ki skaću oko ognja, na kom se neħto peće.

Dokle sam to smatrao, opazio sam, da vuću iz ladjev dva poveħene ljuďe, da ih pripravu za jillo. Prvi od tih ulovljenih spao je pod udarcem debele batine na zemlju, a drugi je stao s kraja i ćekao, dokle na njega dojde red. U jednom hipu se nenadno oħivi ov drugi, ki je od zdvojnosti bio na pol mrtav, i poćne biħati s nevierovatnom brzinom prema meni. Bio sam jako uzrujan. Odmah sam opazio, da ga samo dvimi slijedu, i veselio sam se, kad sam vidio, da je ulovljeni znao za ćuda bolje biħati i da je ostavio svoje progonitelje za sobom.

Med divljaki i mojim stanom leħao je zaliv. Prik njega bio je silovan da otpлива, ća je i zaista ućinio. Na drugoj strani je trćao istom brzinom dalje. Njegovi gonitelji su tribali za preplivanje zaliva još jednoć tako dugo.

Drħao sam, da je sada doħla zgodna ura, u koj si morem naiti slugu i znamda dobroga prijatelja, i da je moja duħnost spasiti ovoga nekrivoga. Brzo sam splazio doli sa skaline, zgrabio svoje dvi puħke i potrćao doli k morju.

Tako sam odrizao vrli dio puta, i doħao sam ravno med gonitelje i ulovljenoga. Kriknuo sam ulovljenoga k sebi. Ali on je bio radi moje pojave tako preħraħen, da je ostao na mjestu kot driven, isto tako je iħlo i ostalim. Oprezno sam potrćao prema tim goniteljem i udario prvoga s puħkom po glavi. Nisam htio striljiti, ar bi me bili oni drugi na obali ćuli.

Kad je prvi gonitelj spao na zemlju, ostao je drugi stoje. I kad sam iħao prema njemu, zgrabio je svoj luk i streljicu i poćeo na me ciljati. Sad sam bio silovan, da spruħim svoju puħku.

Ulovljeni bio je od spruħenja puħke tako presenećen, da se niħ mogao ganuti s mjestu, kad sam ga zvao, da dojde k meni. Drħtao je cijelim tijelom, kot sulica na vjetru, i vidio sam, da se boji, da ću i njega usmrtiti. Ali

ja sam mu se ljubezno smijao i kazao mu svakojakimi znaki, da se ne treba bojati. Kad sam stupio k njemu, upao je na kolena pred manom, za zlamenje, da zna, da sam ga spasio. Ja sam mu se nasmijao, nač on kušne zemlju i postavi moju nogu na svoju glavu, ča je značilo, da je on od sada moj rob, a ja njegov gospodar. Tada sam ga zdignuo i ga ohrabrio, koliko sam nek mogao.

U tom času sam opazio, da se je divljak, koga sam bio udario puškom po glavi, opet oživio. I moj rob je to opazio i mi počeo u nekom jeziku, koga nisam razumio, nešto govoriti i kazati. To je glušalo kot: „Ai, waiha, hai!“ Kada sam opazio, da kaže na moju sablju, ka mi je visila na strani. Odmah sam razumio. Jedva sam mu predao sablju, kad je jur i glava onoga divljaka ležala u pijesku.

Po tom činu dojde moj rob smijuć najzad i preda mi oružje. Onda si zame od mrtvoga luk i streljice i ja se pripravam na povratak. Ali moj rob mi kaže, da mora prije pokopati mrtve. I odmah je zerebao svojim rukami u pijesku dosta diboke jame i pokopao ondje divljake.

Sada smo se otpravili najzad, ali ne u moj stan, nego u onu špilju, ku sam za grmljem bio našao. Kad sam ga nahranio i napojio, pokazao sam mu, neka se leže na rižovu slamu i spočiva. To je i učinio i odmah čvrsto zaspao.

Bio je snažan i iak mladić, oko dvadeset ljet star. Imao je ugodno lice. Njegovi vlasi bili su črni, ali ne tako zaruljani kot vuna. Koža njegovoga tijela mij bila čisto črna, rekao bih već kafečka. Obraz mu je bio krugao s malim nosom, zubi bijeli kot slonska kost.

Kad se je za jednu uru kašnje opet probudio, bio sam već dojio svoje koze. Zagledavši mene bacio se je opet na zemlju i metnuo moju nogu na svoju glavu, kot znak podvrženja i služenja. Razumio sam to vrlo dobro i bio sam veseo.

Po kratkom času sam se počeo s njim razgovarati i sam mu rekao, da je njegovo ime „Petak“, zato kad je danas petak, dan njegovoga oslobođenja. Isto tako sam ga naučio, da me zove „Master“ ča znači po englesku: gospodar ili gospon. Na dalje sam ga naučio riči „da“ i „ne“. Onda sam mu dao u čripnenom loncu nešto mlika i kruha, da neka čini to isto ča i ja. Kad smo se najili, legli smo na počivak.

Drugi dan jutro sam mu rastumačio, da me slijedi, ar da ču mu dati oprave. Bio je naimo potpuno gol. Kad smo došli do mjesta, gdje je zakopao divljake, počeo mi je kazati, da bi morali mrtve iskopati i pojisti.

Kad sam mu se pun odura zagrozio, odmah je stupio kraj od grobov i slijedio me. Prošli smo na brig, da vidim, su li divljaki jur ostavili otok. Kroz moj dalekozor sam vidio točno mjesto, kade su držali okrutnu gošćinu. Bilo je jasno, da su opet prošli i ostavili svoje druge na otoku.

Ovo mi se nij dopadalo, ipak sam bio sada srčeniji, ar sam imao druga. Dao sam mu luk (Bogen) i streljice, i tako smo se otpravili na obalu, da vidimo ča se je ondje godalo. Kad smo tamo došli, odhladila mi se krv u žila od strahoće, ku sam vidio. Pijesak naokolo je bio črlien od krvi i sve puno oglobanih človičjih kosti. Bilo je poznati, da su divljaki držali veliku svečanost. Kad je kašnje znao moj rob Petak mojim jezikom govoriti, povidao mi je, da je bio velik boj med divljaki i kraljem, čiji podanik je on. Pri tom su divljaki zarobili mnogo ljudi njegovoga kralja, da je pri svečevanju požeru.

Zapovidao sam Petku, da pobere sve kosti i je znosi na jedan kup, da je požgem. Pri tom sam opazio, da je moj rob ulovio za kusom mesa, ki je još visio na kosti. Spoznao sam, da je i on još pravi ljudožer. Oštro sam mu preporučio, da se ne dotakne toga mesa. I on me je zaista poslušnuo.

Onda sam ga oblikao u kozinju opravu, kakovu sam i ja nosio, ča mu se je jako smušno vidilo, ar nij bio naučen nositi kakovu opravu izvan maloga kusiea platna oko pasa.

Drugi dan mačinio sam mu u imenovanoj špilji prebivališće. I moram reći, da u cijelom svojem životu nisam imao boljšega, vjernitiega i odanitiega sluge nego je bio Petak. Kad smo imali časa i nismo bili djelom zaposleni, učio sam ga svega hasnovitoga.

Cijelo vrime sam si trapio glasu s tim, kako bi ga odučio njegovoga kanibalizma. I bio sam uvjeren, da to morem najbolje tako učiniti, ako mu dam drugoga mesa. Tako sam zaklao jedno kozle i pristavio u loncu juhu. Kad je bilo meso kuhano, seo sam k stolu i počeo jisti. Napuljio sam i Petku punu zdjelicu s juhom i dao mu nutar i mesa. Moram reći da mu se je dobro račilo. Samo

solu nij htio ni za vas svit. Ali po času sam ga i nato naučio.

Drugi dan dao sam mu kozinju pećenju, ka mu se je tako računalo, da mi je obećao, da već ne će pogledati človičega mesa.

Pokidob sam se sada morao za dva želuce skrbiti, zasijao sam veće polje žitom, nego navadno, pri čem mi je Petak vrlo pomagao. Kad sam mu rastumačio, da to zbog njega činim i da mora za toliko marljivije djelati, bio je pun zahvalnosti.

XV. Petak povida od svoje domovine — Kršćenje

U toku dojučuega ljeta naučio se je Petak tako dobro povoriti, da sam se mogao s njim dobro sporazumiti. Poznao je imena skoro svih stvari, s kimi smo baratali.

Htio sam znati, da li boli mojega roba srce za domovinom, i zato sam ga pitao, da li je narod, komu je on pripadao, bio pobijen u borbi. On mi je kazao:

— Mi najbolje borimo!

— Tako? A kako je pak došlo, da su vas potukli!

— Gdo potukli? Mi potukli!

— Znaš, moj dragi, toga ne razumim. Kad vas ne bi bili potukli, ne bi bili tebe i one druge ulovili.

— Oni ulovili jedan, dva tri, mene, ali mi potukli.

— Aha sad te razumim. Vi ste pobjedili, ali tebe i još druge tri su ulovili.

— Da, da, i mi ulovili. Čuda ulovili, jedan, dva, tri, čuda, čuda ulovili.

— Tako, i vi ste ih ulovili. A ča pak djelate vi s timi ulovljeni?

— Mi pojesti, sve pojesti!

— O, vi kanibali, ča se ne bojite Boga! Ali ča vi znate za Boga i Spasitelja, ki nam je dao zapovid, da ljubimo bližnjega svojega kot samoga sebe.

Po ovom razgovoru sam zaključio, da ču Petka podučiti čim prije u kršćanskoj vjeri. Tako sam i učinio. Rekao sam mu, da stanuje Stvoritelj sveta zgora na nebu, da je svemoguć, da nam more sve zeti i dati, kako je njegova sveta volja, i tako sam mu otvorio polako oči. Ovo je bio težak trud, ar moj Petak nij uvijek razumio svega pravo, ali pomoćum Svetoga pisma sam mu sve rastumačio. Pri tom me je većkrat spravo sa svojim pitanjem u takovu nepriliku, da sam mu znao teško dogovor dati. Najjače

ga je potresla velika ljubav, s kom je naš Gospodin Je-zus Kristuš spasio nas grišnike i nam najzad dao zgubljenje no nebo. Kad je bio dosta podučen u vjeri, krstio sam ga.

Kašnije sam mu pripovidao svoj život i svu nevolju, ka me zastigla. Pokazao sam mu i ladiu, u koj smo ostavili brod, i ka se na skalina prelomila. Kad je Petak zagledao ladiju, zakriknuo je, da je vidio jur takov brod. I ja sam od njega čuo, da u njegovoj domovini živu bijeli ljudi, ki su isto tako, kot i ja, zgubili brod u buri i bili spašeni. Čudio sam se, da su te bijele ljude ostavili ti ljudožeri u životu. No Petak mi je rastumačio, da oni jidu samo one ljude, ke su u boju obladali ili ulovili.

Neki čas kašnije, kad smo sidili na vrhu briga i gledali na morje, opazio sam u daljini opet onu krajinu, kamo sam već prije htio dospiti. I Petak je zagledao zemlju i počeo od veselja skakati s jedne noge na drugu.

— Tamo domovina, tamo domovina.

Ja sam čutio, kako se tomu veseli i počeo sam se bojati, da bi me mogao ostaviti. Bio sam na to pripravan mnogo dan, ali Petak ne nij gibao, niti je ča činio, ča bi bilo moglo zbuditi moju sumnju.

Kako se je Petku dobro računalo, morali smo većkrat poiti na lov, ako nismo htili, da se sprazni moja štala. Pri tom sam imao i jednoč priliku viditi, kako načimtu divlji ljudi oganj, ča sam ja bio toliko puta neuspješno pokušio. Naime ribanjem dvih palik. Sada sam znao, zač se moje drvilje nij htilo užgati. Ja sam zeo drivo jedne vrsti. Petak je zeo jedno tvrdo drivo, ko je ribao na mekom drivu, dokle je zaista počelo goriti.

Ali ne samo oganj me je naučio Petak načiniti, nego i mnogo drugoga. Tako je neki dan striljio streljicom ribu u vodi i odrizao od nje nekoliko kusičev mesa, ko je metnuo u potoku pod kamen. Kad sam ga pitao, zač to čini rekao mi je:

— Noći, sve viditi.

Zvečera pak smo prošli k potoku. Petak je užgao klupko morske trave i držao tisk prik vode. Drugo rukom je ulovio u vodu i potegnuo van nekoliko rakov. Onda mi je rastumačio, da su se raki oko mesa spravili, ali svitlost ih je zaslipila i tako su bili lako za uloviti. Ovoj zvijanosti se nisam mogao dosta načuditi.

Zemlja on kraj vode mi ipak nij dala mira. I ja sam otvorio Petku, da bih rado išao s njim tamo. Otpeljao sam

ga k svojemu brodiću, koga sam imao na drugoj strani otoka skrivito pod vodom. Kad smo ispujili vodu iz brodića i ja sam ga pitao, da li ćemo se dati na put, pogledao me je nerazumno, ar je sigurno mislio, da je brodić premali za tako dugi put. Ali ja sam ga umirio, da imam još većega. I drugi dan smo se otpravili k mojemu veliku komu brodiću, koga nisam mogao pustiti u morje. Petak je mislio, da je ov brodić čisto popucan i raskinut od sunca i zato nij za upotrijebiti. To je i bilo istina.

XVI. Borba s divljaki; oslobodenje Petkovoga oca

Odlučio sam, da skupno zgradimo povoljan brodić, u kom budemo lako mogli doći do one zemlje. Kad sam to oznanio Petku, bio je jako tužan. Kad sam ga pitao, zašto tako nesrećno gleda, rekao mi je:

- Ti srdit na Petak?!
- Zač bih se ja ne tebe srdio?
- Ti srdit, ti Petak poslati domom.
- Ali čuješ, ča nisi sam rekao, da bi bio rado ondje?
- Da, Petak rekao, Ali ti s manom pojti tamo domom.
- Da bih ja išao s tobom, ča bih činio ondje?
- Ti činiti dobro, čuda dobro!
- Ne, ne, moj dragi, bolje će biti, ako ostanem ovdje.
- Ti umriti Petka!
- Ti misliš usmrtiti tebe, bud? Ali zač bih te usmrtio?
- Ti poslati Petak domom, ti umriti Petak.

I on me je tako miljahno prosio, da ga prije usmrtim nego pošaljem domom, da sam ostavio tu misao na kraj. Ipak smo počeli gradanjem broda, ar me je zanimalo, ki bi mogli biti oni bradati ljudi, o ki mi je povidao Petak, da živu u njegovoj zemlji. Kad smo našli povoljno drivo, zgradio sam s pomoćum Petka, ki se je u ovom poslu vrlo dobro putio, vozilo, u kom bi bilo imalo dva-deset ljudi mjesta. Brod je dobro plovio i Petak se razumio u veslanje.

Za ovo djelo smo tribali oko dva misece. Medjutim sam bio jur skoro dvadeset i sedam ljet na otoku. Počelo se opet godinasto vrime i mi se nismo mogli čuda gibati po vani. Naš brodić smo bili shranili pod kiće, da ga nigdo ne nađe, ako bi slučajno tamo došao i čekali na novembar ili decembar, kad bi mogli pojtii na naše putovanje.

Na početku suhoga vrimena sam pripravio hrane i na-

redio, da ćemo se za četrnaest dan dati na put. Neki dan sam bio poslao Petka doli k morju, da pogleda za jaji od korenjač, kih je onde čuda bilo. Još nij bio prošao daleko, kad i dotrič prez sape najzad i počne kričati:

- O master, nesrića, nesrića!
- Ča se j stalo, Petak?
- O master, tamo brodići, jedan, dva, tri kanusi! Jedan, dva, tri!

Ja sam u prvom hipu razumio, da on misli šest ladjev. Ali bile su samo tri. Vindar sam vidio, kako je moj sluga drhtao po cijelom tijelu od straha. Bio je uvjeren, da idu divljaki zbog njega, da ga požeru. Pokuševao sam ga batriti, da je to za me jednako tako pogibeljno kot i za njega, i da i mene moru na raznju speći. To ga je malo umirilo.

Opasali smo si oružje i puške i odšmuljali se tajno na skalinu, ka se dizala prik mjesta, ko su divljaki poiskovali. Došavši na vrh opazio sam pomoćum dalekozora, da se nalazi na otoku dvadeset i jedan divljak, ki su doprimili sobom tri ulovljene. Već je gorio oganj, i oni se bili pripravili na gošćinu. Otrpavio sam se doli s briga i bio odlučio ulovljene osloboditi, bude ča bude. Pitao sam Petka, da li će mi pomoći. On mi je odvratio, da je pripravan za me i umriti.

Nabio sam mu pištolju i tri puške, isto sam činio i meni. Onda sam zapovidao Petku, da me slijedi i da ne strilji, dokle mu ne dam zlamenje. Tako smo se odšmuljali čisto blizu, da nas divljaki nisu opazili.

Na putu sam još premissljavao, da li imam pravo usmrtiti ove divljake, ar, tako sam mislio, misu meni činili

ništa zloga. Odlučio sam se, da ću se držati u njihovoj blizini i onda ćemo viditi, ča Bog da.

Kad smo došli na rub loze, ka se je protezala blizu divljakov, rekao sam Petku, da splazni brzo na drivo i javi mi, ča djelaju. On se vrijeda povrat i povi mi, da su ravno pri objedu i da oglablju, dočim drugi ulovljeni na strani leži i čeka, da ga usmrtu. Ova vist me je neizmjenno uzrujala. A stoprv, kad mi je Petak rekao, da ta ulovljeni nij od njegovoga naroda, nego jedan od bradatih ljudi, od kih mi je jur povidao, bio sam skoro izvan sebe od jada. Odmah sam splaznio na drivo i vidio kroz dalekozor, da je to zaista neki Evropejac, ki leži povežen na ruka i noga u pijesku.

Oko dvadeset korakov blize k divljakom stalo je drivo, a za njim gusto grmlje. Onde sam se mogao skriti i navaliti na te ljudožere.

Sada nisam smio gubiti vrijeme. Devetnaest tih kanibalov je sidilo skupa. Dva su bili poslali k Evropejcu, da ga donesu k ognju. Brzo se obratim k Petku i rečem mu: — Čini točno sve tako, kako ja, i pazi dobro.

Onda sam umirio puškom na divlje, ča je i Petak tako učinio. Onda rečem: oganj! I striljio sam. Jedan kanibal je spao na pijesak.

Petak je još bolje ciljao nego ja. U hipu su se kobacali tri divljaki u pijesku. Ostali su se bili tako prestrasilili, da su pobignuli u svoje ladje.

— Sada za manom! — komandirao sam, i mi smo potražali k ulovljenomu, komu sam odmah prerizao verige. I dok je Petak striljao za pobignutimi divljaki, upitao sam toga tužnjaka odakle je. Teškom mukom mi je odgovorio, da je Španjolac.

No dok sam se ja razgovarao sa Španjolcem, vratili su se neki divljaki najzad, ar nisu bili svi došli u ladje, kako sam to mislio, nego se razbižali na sve kraje. Sada nam je išlo za život ili umrit. Borili smo se kot lavi i da nismo tribali toliko vrijeme za nabijanje naših pušak, ke su se još nabijale s najper, bili bi sve usmrtili. No tako se je ipak ugodalo nekolikim, da pobignu. Na Petkov tamač, da bi bilo bolje za nas, ako se ni jedan ne vrati najzad, skočili smo u ladje, da idemo za njimi. Kad nadno opazimo u brodu još jedan aldiv, ki je bio isto tako povezan na ruka i noga kot naš Španjolac. Ubogi črnac je bio tako zategnut, da je jedva bilo još u njem

života. Prerizem mu brzo konopce i nadignem ga, ali on počne bolno skučati. Sigurno je mislio, da mu je došla skradnja ura.

Kad se je približio Petak, rekao sam mu, neka govori s ulovljenim. Ali kad je Petak začuo glas ulovljenika, skočio je k njemu, počeo ga kuševati i ljubiti, da sam bio ganut do suz. Ta divljak je bio Petka otac.

Ne morem izgovoriti, kako mi je išla k srcu velika ljubav ovih priprostih, morem reći divljih ljudi. Nepristanano je skakao Petak u ladju i opet van. Pri tom je svoga oca gladio, ribao mu ruke, ke su bile od dugoga poveženja čisto ukočene, i zvao ga imenom.

Ov dogodjaj nas je bio na toliko zastavio, da nismo mogli već za divljaki, ki su jur veslali daleko vani na morju. Ali ovo je bila za nas i velika srića, ar za dve ure kašnje nadignuo se velik vjetar, ki je puhao iz sjeverozapada, dakle ravno prema divljakom, i ja sam bio uvjeren, da su se svi potopili.

Petak je bio sa svojim ocem tako zaspolen, da ga nisam htio kraj kriknuti. Stoprv kašnje sam ga zvao k sebi i pitao, da li je dao svomu ocu ča jisti, ki je bio sigurno jako gladan. Preplašen mi kaže Petak, da to nije, ar je svoj dio bio već davno pojio. Dao sam mu dakle nešto kruha i svežanj suhoga groždja, pak još i ruma. Zahvalnim okom me je pogledao stari i okripiro se.

Medjutim sam se pobrinuo za Španjolca, ki je ležao pod drivom sa zatečenimi nogami, i nij bio u stanju, da načini korak. Njemu je morao Petak zaribati noge rumom, ča je učinio i kod svoga oca. Onda sam naredio, da se vratimo najzad. Ali naši dva gosti, tužni zarobljeniki, bili su tako mlahavi, da sam morao načiniti nosilo.

Kad smo je donesli do moga stana, pokazala nam se već kod prve ograde velika poteškoća. Bilo je naime nemoguće dignuti na nosilu ležeće ulovljenje prik plota i ograde.

Radi toga sam im izgradio izvan ograde mali šator, koga sam pokrio s jedri i kićem. Nutri u šatoru načinio sam im meku stelju od rižove slame i kozinje kože.

Kad su bili kvartiri za oslobodjene ulovljenike gotovi, počeo sam, da im pripravim jilo. Najprije sam zapovidao Petku, da mi donese jednu kozu izmed najboljih. Onda sam pristavio k ognju lonac s vodom i mesom za dobru

juhu, a Petku sam naredio, da peče ostalo meso na ražnju. Kad je bilo gotovo, odnesli smo sve k našim gostom i smo se skupno najili.

Po objedu poslao sam Petka po naše oružje, ko smo bili morali ostaviti na mjestu borbe, i da pokopa pokojne.

Kad se je Petak opet povratio, počeo sam s njegovom pomoćum izviditi od njegovoga oca, da li on misli, da li su divljaci došli srićno domom, ili je je noćna bura zničila. Pitao sam ga, ča misli, da bi činili u slučajju, da su došli srićno domom. On mi je kazao, da su divljaci bili tako prestrašeni od grmljavine, ku je uzrokovalo naše striljanje, da ćedu svojim doma povidati, da divljaci, ke smo mi usmrtili, nisu izgubili svoj život od ćlovije ruke, nego od strijele i grmljavine, i da smo ja i Petak nebeski duhi, ki su stupili na zemlju, da je zničju. Ovo zna on toćno, ar je ćuo, kako su si u svoji ladja dovikovali, da na otoku neki ćlovik baca strijele, ke moru ćlovika iz daljine usmrćiti.

I kako sam kašnje vidio, imao je Petkov otac pravo. Divljaci već nisu došli na otok, od koga su sigurno držali, da je začaran. Budući da ja to nisam znao, morao sam biti na straži.

Kad se je strah od divljakov malo poseo, počeo sam opet misliti na putovanje u onu zemlju. U tom svojem najperzimanju me je jaćao i Petkov otac, ki mi je obitao, da ću biti u njegovoj zemlji dobro primljen. Isto tako mi je povidao i Španjolac, da ondje živi ćesnaest Portugalcev, ki su se po lomu svoga broda tamo spasili i u miru s on-dešnjimi stanovniki živu.

Pitao sam Španjolca, ča misli da ćedu ćiniti oni mormari, i da li su si naćili plan za big. On mi je odgovorio, da su jako zdvojni, ar nimaju ni broda, ni mogućnosti, da bi si zgradili kakov brod. Ja sam mu odgovorio, da bih rado doprimio te tuznjake simo na moj otok, ako se ih ne bi tribao bojati. Ovdje bi si naćinili kakov brod, s kim bi pak mogli dospiti do Brazilije ili u ku španjolsku koloniju.

Španjolac mi je pun veselja odgovorio, da ćedu ti ljudi biti na vijeke zahvalni, ako bi je gdo spasio. Nadalje mi je rekao, da bi se on prvi odvezao s Petkovim ocem najzad i ondje uredio sve za naš dolazak. Obćao mi je, da će im dati prisćci na Boga i Mariju Divicu, da ćedu mi biti podložni, dokle budu boravili na otoku, i mene

spoznati za gospodarara. A isto tako mi se i on zakleo, da će dati za me i život.

Ov muški odgovor mi se je tako vidio, da sam odlućio njega poslati, da doprimi te druge Portugalce simo na otok. Ali prije nego smo počeli graditi brod, dao mi je Španjolac nešto na razmišljavanje, ča je bilo od pameti.

On je naimo sada bio jur jedan miece kod mene i vidio, kako živim i na ki način se skrćim za svoje životne potreboće, kakovu rezervu imam od jarca i riže. Ove stvarj su bile za mene samoga dosta, ali, ako hoću istinu reći, nešto preslabe za moju obitelj. Bili smo ćetiri odrasćeni muži i dobri jioći. Ali koliko će nam biti triba, kad se naš broj poveća još za ćesnaest glav? Zato je mislio Španjolac, da bi bilo bolje, ako zasijemo prije toliko polja, koliko je nek mogući i da ćekamo do druge urodje, kad budemo imali dosta jisti.

Ov predlog je bio tako dobar, da sam ga rado primio i odmah smo počeli s pripravljanjem zemlje za sitvu.

Budući da mas je sada bio na otoku povoljan broj i mimo se tribali bojati posjeta divljakov, kretali smo se slobodno po otoku. Gledeć na naše putovanje prik morja iziskao sam nekoliko povoljnih driv, ke su Petak i njegov otac na moju zapovid odsikli. Pokazao sam im, s kakovom mukom sam si naćinjuo daske i da i oni tako ćinu. Kako se hrastovo drivo jako teško djela, bio je to mućan rad.

Isto tako sam se skrćbio za povećanje svojega domaćega blaga. Isao sam sa Španjolcem dnevno na lov i nalovili smo dvadeset kozlicćev, ke sam pridružio svojoj ćrijedi.

Kad je došla žetva i urodja bila neoćekivano bogata, naćinili smo brzo velik broj košar za žito.

Kad smo bili sada sa svim oskrćljeni, dao sam Španjolcu i Petkovomu ocu dozvolu, da odbrodu na suhu zemlju po Portugalce.

XVII. Tudi brod

Već je bio minuo jedan tajedan, otkad su odbrodili Španjolac i stari ćrnac, kad se je nešto godalo. Bilo je rano jutro, kad dotrći Petak k meni i zakrikne:

— Master, master, oni došli!

Brzo se skoćim i protećem doli k morju prez oružja. Bio sam presenećen, kad sam zagledao malu ladju plovići prema otoku. A još jaće sam se ćudio, kad sam pogledao kroz dalekozor i opazio neki brod, ki je mogao biti

da i tri milje od otoka. Činilo mi se, da je to engleski brod.

Moje srce zgrabilo je neizmijerno veselje, držao sam, da su to moji domoroci. Ipak me je neki nutarnji glas silio, da se ne pokazem, nego da prije pogledam, ča ti ljudi hoćeju na mojem otoku. Kako u zadnji dani nij bilo bure, sudio sam, da ih nij dopeljala simo nevolja. Ako su bili zaista Englezi, onda nisu došli po dobrom poslu.

Tako sam čučéć za grmom dočekaó njihov dolazak. Kad su došli do ubrovi, vidio sam, da ih je ukupno jedanaest, trimi med njimi bili su prez oružja i poveženi konopci. U hipu nisam znao, ča bi to značilo. Petak mi je šušljao u uho, da su i bijeli ljudi došli simo, da žeru ljude. Ali ja sam drugo sumnjio. Bojao sam se, da čedu svoje ulovljene usmrtiti, ča sam htio na svaki način prepričiti.

Tada se je pojavila osjeka, zato je ležao njihov brodić na suhom, i oni su morali čekati šest uri dugo, dokle se pojavi opet plima, ako su htili ostaviti otok.

Budući da nisam znao, ča namjeravaju, dao sam Petku dvi puške, a i ja sam se oboružio. Kad je bilo oko podneva najvrućije, prošli su u lozu pod drivlje, a ulovljene ostavili su na obali. Držao sam, da je sada došao čas oslobođenja. Ođsmuljao sam se s Petkom tako blizu tih ulovljenih, kako sam mogao, prez toga da bi me bili oni drugi u lozi opazili.

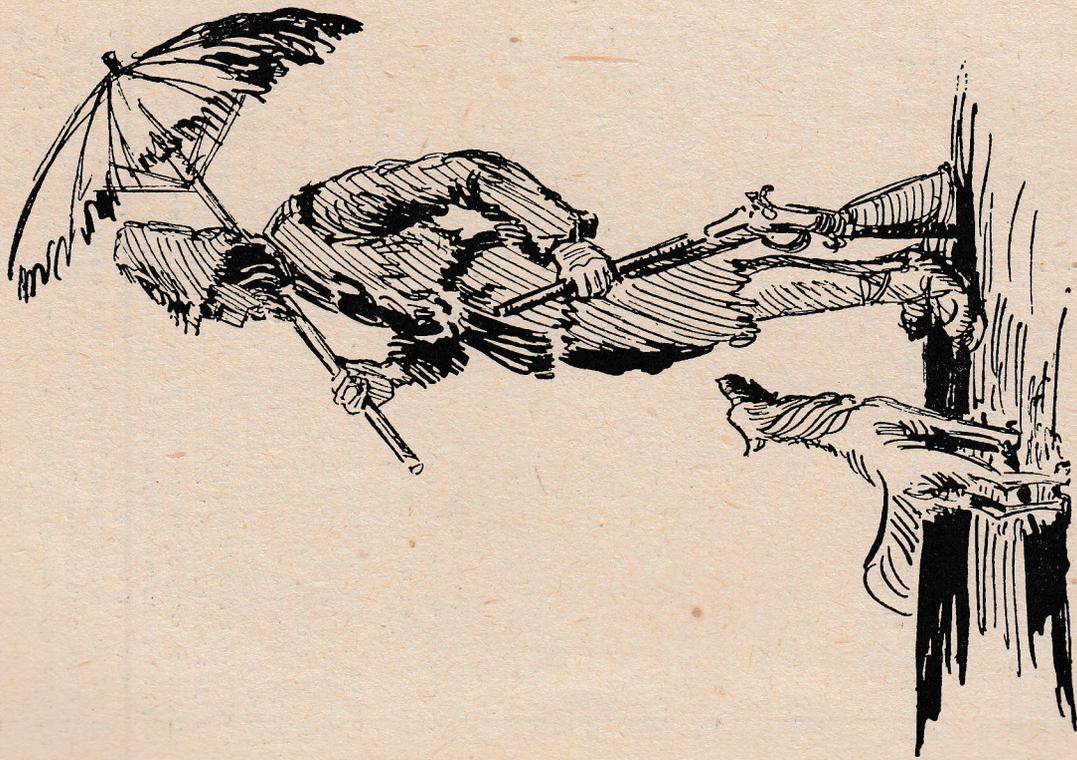
I ča sam od njih doznao, bilo ie slijedeće: Govorač ulovljenih je bio kapetan toga broda, koga sam vidio na morju. Mornari su se na putu počeli bumiti proti njemu i ga konačno ulovili i doprimili na ov zapušćeni otok, kade su ga htili ostaviti. Oni drugi dva su bili prijatelji.

Odmah sam odlučio, da moram pomoći tim nesrićnjakom, ali prije mi je morao kapetan broda obećati, da će me za slučaj, ako se spasi, zeti sobom u Englesku. Drugič, da će me spoznati na ovom otoku za gospodara i sve činiti kot ja zapovim, a trećič, da ćemo čekati na onih šesnaest Portugalcev i zeti i nje sobom.

Kad su se svi tri zakleli, da čedu tako činiti, odvezao sam im konopce i mi smo se pripravili na napad. Pri tom sam im rekao:

— Mi me ćemo proljivati krvi, ako nij potribno, i ćemo se trsiti, da dobenemo brod u naše ruke.

Po kratkoj borbi s buntovniki nam se je ugodalo sve

uloviti i povezati, samo jedan je u borbi pogubio svoj život.

Po ovoj borbi smo imali još malo časa do plime, i ja sam pokazao kapetanu svoje stanje na otoku. Ali nas su trapile druge skrbi. Morali smo načiniti plan, kako bi došli opet u vlasništvo broda. Morali smo biti oprezniji, ar je na brodu bilo još dvadeset i šest mornarov, ki su se podložili bili buntovnikom. I kad bi bili opazili, ča se go-dalo s onimi drugimi, bili bi sigurno odjedrili prez nas dalje.

Morali smo brzo ča učiniti, ar smo se morali bojati, da čedu drugi s broda znamda dojtii, da vidu, ča činu naši ulovljenei.

U tom se začuše od broda tutnjava topa, ča je za naše ulovljene značilo, da se imaju odmah povratiti na brod. Kad to sve ništa nija koristilo, opazili smo, da su spustili drugu ladju u vodu, u ku je sjelo deset mornarov s puš-kami, i oni su veslali prema otoku.

Kad daljina do ladje već nij bila tako velika, mogli smo sve dobro viditi. I kapetan je poznao svakoga njih. Medjutim smo sprimili brzo naše ulovljene u špilju, i ja sam ostavio Petka ondje na straži. S kapetanom i osta-limi dvimi muži sam je dočekao za grmljem. Kad su stu-pili na zemlju, počeli su kričati za ulovljenimi, ali kad nisu čuli glasa ni odgovora, ostali su trimi kod barke, a oni drugi su prošli u lozu, da išću.

S hinjbom je neki od nas odvabio mornare sve diblje u lozu, a mi drugi smo skočili iz zasjede na mornare u ladji i je po kratkoj borbi povezali.

Onda je kapetan skočio u ladju i odveslao sa svojim drugom i s manom na brod. Kad su nas zagledali bun-tovnici, htjli su na nas striliti. Ali glas kapetana je zagrmio po morju i brodu, da je brod opet pod njegovom zapovidom i da će se svim onim, ki se dobrovoljno podaju, oprostiti. U drugom slučaju je čeka smrtna kaštiga, ar je otok pod engleskom vrhovnom oblašćum i guverner (upravitelj) otoka je dao zapovid, da se postavu pred sud.

Ta guverner otoka sam bio ja, opravan u kozinjoj koži. Ali toga nisu znali buntovnici i zato su jedan za drugim dignuli ruke i prosili za oprošćenje.

Kad smo načimili mir i uredbu na brodu, odveslali smo opet najzad na otok i ondje učinili to isto. Ki se je do-brovoljno podao, bilo mu je oprošćeno. Samo tri glavni

kriveu su bili mišljenja, da je bolj je živiti na osamljenom otoku, nego viliti u Engleskoj na višala.

XVIII. Povratak u domovinu

Počeli smo se pripravljati na odlazak u domovinu. Ve-liko veselje je vladalo na brodu i otoku, samo jedan člo-vik je bio tužan, moj Petak. Ure dugo je sidio na skalini i gledao u daljinu. U otajnom se je naime ufao, da će njegov otac dojtii najzad. Ali nij ga bilo, Ipak sam ga batrivo, da čemo čekati tako dugo, dokle dojde.

Tako je prošlo osam dan u čekanju, Ali kad još uvijek nij bilo slijeda tim, ki bi bili morali dojtii, a kapetan već nij imao duglje vrimenta čekati, naredio sam tim, ki su morali ostati na otoku, da će dojtii za neko vrime šesnaest Portugalecv i jedan Španjolak, ke neka u ljubavi primu i pokusu s njimi dostignuti Ameriku.

Onda sam u pratnji Petka, ki je imao suze u očima, ostavio svoj otok. Na spominak sam si zeo sobom moju kapu iz kozinje kože, suncobran i jednu od mojih papigov, a nisam zaboravio mi na pinez, ki je bio tako dugo za mene prez vridnosti.

Na brodu sam dobio od kapetana opravu i bio sam opet spodoban človiku.

Kad sam ostavio otok, brojio se je 19. decembar 1687. ljeta potom da sam preživio na otoku dvadeset i osam ljet, dva misece i devetnaest dan.

Na 11. junija 1688. ljeta stupio sam opet na englesku zemlju.

Konac

Putovni roman: Život i nesvakidanja pustolovina Ro-binzona Cruzo izašao je prviput u ljetu 1719.